

The Project Gutenberg eBook of Turhaa lemmen touhua, by William Shakespeare

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Turhaa lemmen touhua

Author: William Shakespeare
Translator: Paavo Emil Cajander

Release date: January 6, 2014 [EBook #44602]

Language: Finnish

Credits: Produced by Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TURHAA LEMMEN TOUHUA ***

TURHAA LEMMEN TOUHUA

Kirj.

William Shakespeare

Paavo Cajanderin suomennos ilmestyi 1910.

Näytelmän henkilöt:

FERDINAND, Navarran kuningas.
BIRON, |
LONGAVILLE, | kuninkaan seuruetta.
DUMAINE, |
MERCADÉ, | Ranskan prinsessan seuruetta.
BOYET, |
DON ADRIANO DE ARMADO, espanjalainen.
Sir NATHANAEL, pastori.
HOLOFERNES, koulunopettaja.
PÖLLÖ, konstaapeli.
KALLO, talonpoika.
TIISA, Armadon kantapoika.
Metsänvartija.
Ranskan prinsessa.
ROSALIINA, |
MARIA, | prinsessan hovineitsyitä.
KATARIINA, |
JAQUENETTA, talonpoikaistyttö.
Virkamiehiä ja muita kuninkaan ja prinsessan seuralaisia.
Tapaus: Navarrassa.

ENSIMMÄINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Navarra. Puisto kuninkaanlinnan edustalla.
(Kuningas, Biron, Longaville ja Dumaine tulevat.)

KUNINGAS.
Se maine, jota elo tavoittaa,

Saa vaskikirjoiss' elää haudoillamme,
Somentain meitä kalman rumentaissa,
Jos korpin-ahnaan ajan uhalla
Sen kunnian voimme elämässä ostaa,
Mi kuolon tuiman odan tylsentää
Ja perinnöks suo meille ijäisyyden.
Siis, uljaat urhot, — uljait' olette,
Kun sotaa käynte omaa hehkua
Ja mailman koko himolaumaa vastaan —
Lujana pysyy viime säädöksemme:
Navarra tulee mailman ihmeeksi,
Hovimme pikku-akatemiaksi
Ja tyynen mietiskelyn tyyssijaksi.
Te kolme, Longaville, Biron, Dumaine,
Vannoitte kanssain elää kolme vuotta
Kuin koululaiset tämän ohjeen mukaan,
Jonk' olen tähän paperille pannut.
Jo valan teitte, nyt vain nimet alle,
Jott' omin käsin kunniansa kumois
Se, joka tästä rikkoo rahdunkaan.
Yht' uljaasti nyt allekirjoittakaa,
Kuin vannoitte, jott' oisi vala vakaa.

LONGAVILLE.

Sen teen, se kolmen vuoden vain on paasto;
Jos ruumis kärsiikin, niin juhlii sielu.
Suur' vatsa — tyhjät aivot! Herkkusuu
Kyll' ihraa saa, mut äly surkastuu.

DUMAINE.

Lihaansa kurittaa Dumainekin tahtoo;
Tään mailman raa'at himoaineet heittää
Hän raa'an mailman palkkaorjille.
Komeus, lempi, rikkaus nyt on mennyt,
Ma viisauden mailla elelen nyt.

BIRON.

Voin noiden lupaukseen yhdistyä
Vain siinä, mitä olen vannonut,
Siis, kolme vuotta täällä opiskella.
Mut tuossa mont' on muuta kovaa kohtaa;
Kuin: ettei saa sill' aikaa naista nähdä,
— Niin toivoakseni ei säännöiss' ole —
Ja syömätt' olla yksi viikonpäivä
Ja muinakin vain kerran ruokailla,
— Niin toivoakseni ei säännöiss' ole —
Ja öisin nukkua vain kolme tiimaa
Ja päivin vähääkään ei uinahtaa —
Minä kun kiltist' aina yöni nukun,
Lisäten yöhön vielä puolen päivää —
Niin toivoakseni ei säännöiss' ole.
Kovalle ottaa tää: ei nähdä naista,
Paastoilla, oppia eik' unta maistaa.

KUNINGAS.

Mut teitte valan tehdä kaiken sen.

BIRON.

Ei, anteeks suokaa, sit' en tehnyt, en;
Tääll' olla lupasin vain kolme vuotta
Ja teidän kanssa opiskella suotta.

KUNINGAS.

Sen vannoitte ja kaiken muunkin näin.

BIRON.

Ma vannoin "niin" ja "ei" vain pilan päin.
Mut mikä siit' on hyöty? — soisin tietää.

KUNINGAS.

Se tietää, mit' ei muuten saisi tietää.

BIRON.

Mik' arkiälyltäkö salaan jää?

KUNINGAS.

Niin, opin taivainen on palkka tää.

BIRON.

No, semmoinen on opiskelu hupa,
Kun tietää saa, mit' ei ois muuten lupa,
Kuin esimerkiksi, miss' on hyvä syödä,
Kun syömingit on kiellettyä työtä,
Tai miss' on soma tyttö verraton,
Kun tytöt ei lie arkiällyn alaa,
Tai miten välttää kiusallista valaa
Lupaustaan rikkomatta, — tuo jos on
Opinnon hyöty, niin kuin totta lie,
Niin siihen, mit' ei tiedä, tieto vie,
Ja silloin vannon: paras opin tie.

KUNINGAS.

Tuo opintomme tuiki turmeleisi
Ja turhaan iloon ajatukset veisi.

BIRON.

Kaikk' ilot turhat on, mut turhin aivan
Se, joka vaivan palkaks tuo vain vaivan
Mies vaivoin kirjoistansa tutkaisee
Totuuden valoa; sill' aikaa hältä
Lumeillaan totuus näön huikaisee,
Vie valon valo valon-etsijältä;
Ennenkuin valon löytää pimeässä,
On omain silmäin valo menemässä.
Ei, suuremman se huvin silmä saa,
Jos silmään kauniimpaan se katsahtaa;
Jos näin se huikeneekin, uuden palon
Saa silmästä, jok' otti siltä valon.
On viisus niinkuin kirkas aurinko:
Sit' ei saa julkein silmin tutkiskella;
On pieni kirjatoukan tuotanto:
Vain pöyhkeilyä lainaverhoimella.
Nuo tähtitaivaan kummit maalliset,
Jotk' ovat nimitelleet tähtilöitä,
Ei enemp' arvostaa voi valoöitä
Kuin tavalliset arki-ihmiset.
Ken paljon tietää, turhaa taakkaa kantaa;
Jokainen kummi osaa nimen antaa.

KUNINGAS.

Kuink' oppineesti oppia hän manaa!

DUMAINE.

Opillaan yksin loistaa, muill' ei sanaa.

LONGAVILLE.

Hän ruuhkan säästää, mutta viljan lanaa.

BIRON.

Jo joutuu kesä: muna huutaa kanaa.

DUMAINE.

S'ei sovi tähän.

BIRON.

Hyvin tällä erää.

DUMAINE.

Ei siinä pontta.

BIRON.

Mut on sentään perää.

KUNINGAS.

Biron on niinkuin kade hallan pesä,
Tuhota kevään esikoiset sois.

BIRON.

Niin, mutta miksi pöyhkeilisi kesä,
Ennenkuin lauluun syytä linnull' ois?

Ken keskoisesta lapsest' ilakoisi?
Ken jouluks toivois ruusuja? Ken voisi
Lumia nähdä Vapun hemmuissa?
Ei, joka asiall' on aikansa.
Opinnot teilt' on jääneet: yli katon
Kuljette, vaikk' on ovi sulkematon.

KUNINGAS.

Hyvästi, Biron! Joudat menemään.

BIRON.

Ei, kuningas; tein valan että jään.
Vaikk' opittomuutt' enemmänkin lienen
Nyt puoltanut, kuin puoltaa voisitte
Tuot' enkeliä tiedettänne te,
Niin toki valani ma pitää tiennen:
Jään tänne kolme vuotta kitumaan.
Tuon paperin ma lukeako saan?
Nimeni piirrän, vaikk' ois siinä mitä.

KUNINGAS.

Näin säilyt häpeästä; sanas pidä.

BIRON (lukee). "*Item*, ettei yksikään nainen saa tulla hoviamme peninkulmaa lähemmäksi." —
Onko niin kuulutettu?

LONGAVILLE. On neljä päivää sitten.

BIRON. Entä rangaistus? (Lukee.) "Kielensä menettämisen uhalla." — Kuka sen rangaistuksen on keksinyt?

LONGAVILLE.

Minä ehdotin sen siksi.

BIRON.

Ja, hyvä herra, miksi?

LONGAVILLE.

Se ankaraks on tehty pelätiksi.

BIRON.

Ja kaiken höyliyden sortimiksi.

(Lukee.) "*Item*, jos joku tavataan näiden kolmen vuoden aikana naista puhuttelemasta, niin on hän vikapää kaikkeen julkiseen häväistykseen, mitä muu hovi suinkin hänelle keksiä saattaa." —

Pian itse rikotte tuon säädöksenne;
On Ranskan maalta, niinkuin tiedätten,
Kuninkaan tytär tullut pateillenne —
Sorea tyttö, majesteettinen.
Isänsä, sairas, rampa, vuoteen oma,
Guiennen tahtois vapaaks lunastaa;
Siis, joko on tuo säädös joutavaa,
Tai tuli suotta tänne impi soma.

KUNINGAS.

Tuon unhotin. Nyt mikä neuvoks onkaan?

BIRON.

Niin, noin se oppi aina ampuu honkaan;
On kärkäs sille, mitä mieless' itää,
Mut unhottaapi, mitä tehdä pitää;
Ja halunsa kun saa, kun voittaa linnan,
Taas pois sen myy, jost' antoi kalliin hinnan.

KUNINGAS.

Tuon säännön suhteen täytyy tehdä lakko;
On hänen majoittamiseensa pakko.

BIRON.

Tuo pakko vielä panee kuninkaan
Valansa tuhannesti rikkomaan.
Jok' ihmisess' on haluja, mut tarmo
Ei niitä hillitse, vaan yksin armo.
Jos rikon valani, niin tuohon sanaan
Ma vetoan ja pakon esiin manaan. —
Nyt allekirjoitan nuo määräykset; (Kirjoittaa.)
Mut niistä pienimmänkään pykälän

Ken rikkoo, saakoon iki-häpeän.
On mulla niinkuin muilla viettelykset,
Mut toivon että, vaikka emminkin,
Valassa minä pysyn kauimmin.
Mut huviako saamme olla vailla?

KUNINGAS.

No, emme. Tiedättehän, näill' on mailla
Mies Espanjasta, hieno keikari,
Uusimman mailmanmuodin noudattaja,
Ja aivot oikein korupuheen paja;
Mies, joka oman kielens' säveliin
On mieltynyt kuin mihin hurmataikaan;
Tapojen mies, jonk' arvostelemiin
Vedotaan, kun saa säännöt riitaa aikaan;
Tuo oikun laps, Armado nimeltään,
Hän jouto-aikoinamme pöyhkeissään
Jytyää meille tummast' Espanjasta
Ja monest' urhost' ammoin kuuluisasta.
En tiedä, saako teidät suostumaan,
Mut mua miellyttää hän valheillaan.
Hänestä hovilaulajan ma saan.

BIRON.

Armado mies on aivan suurenmoinen:
Uuspankki urho, muodin esikoinen.

LONGAVILLE.

Kun hän on huvinamme Kallon kanssa,
Niin kuluu kolme vuotta solkenansa.

(Pöllö, kirje kädessä, ja Kallo tulevat.)

PÖLLÖ. Mikä on herttuan oma persoona?

BIRON. Tämä tässä, poikaseni. Mitä tahdot?

PÖLLÖ. Minä itse etustan hänen omaa persoonaansa, sillä minä olen hänen korkeutensa konstapeli, mutta tahtoisin nähdä hänen oman persoonansa lihassa ja veressä.

BIRON. Tässä hän on.

PÖLLÖ. Signor Arma — Arma — sanoo terveisiä. Täällä on konnuutta tekeillä. Tässä kirjeessä on siitä enemmän.

KALLO. Sen sisälmys koskee vähän niinkuin minua.

KUNINGAS. Kirje upi-uljaalta Armadolta!

BIRON. Kuinka vähän siinä olkoonkin sisällystä, niin toivon Jumalaan, että sanat ainakin ovat suuret.

LONGAVILLE. Suurisanainen vähävarainen! Jumal' antakoon meille kärsivällisyyttä!

BIRON. Kuulemaanko vai hillitsemään nauruamme?

LONGAVILLE. Kuulemaan kiltisti ja nauramaan siivosti, tai pidättymään kummastakin.

BIRON. Niin oikein. Sen mukaan, miten esityksen parsi kohottaa meitä iloisuuden parsille.

KALLO. Asia koskee minua, herra, sen mitä se koskee Jaquettaa. Sillä tapaa, että minut tavattiin teoksiltani.

BIRON. Millä tapaa?

KALLO. Tapa ja muoto oli seuraava, näin ikään: minä tapasin hänet linnantapaisessa, istuin hänen kanssaan renkunmuotoisella ja seurasin häntä puistoon, jossa meidät tavattiin; joka kaikki yhteensä on tapa, muoto ja seuraus. Mitä muuten tapaan tulee, niin on kai tapana että mies puhuttelee naista; ja mitä muotoon tulee, — jossakin muodossa.

BIRON. Entä seuraus?

KALLO. Niin seuraus on kai selkäsauna. Jumala varjelkoon oikeutta!

KUNINGAS. Tahdotteko nyt tarkkaavasti kuunnella tätä kirjettä?

BIRON. Kuuntelemme kuin oraakkelia.

KALLO. O, Raakelia se lihallinen ihminen kuulee.

KUNINGAS (lukee). "Suuri majesteetti, taivaslaen sijaishallitsija, Navarran yksinhallitseva itsevaltias, sieluni maallinen Jumala ja ruumiini elatuspatruuna", —

KALLO. Ei vielä sanaakaan Kallostani!

KUNINGAS. "Näin se on". —

KALLO. Olkoon vain; mutta jos hän sanoo, että näin se on, niin on hänen totuudenrakkautensa vähän niin ja näin. —

KUNINGAS. Rauha!

KALLO. — Olkoon minun ja jokaisen kanssa, joka ei tohdi tapella.

KUNINGAS. Ei sanaakaan!

KALLO. — Muiden ihmisten salaisuuksista, sitä pyytäisin.

KUNINGAS. "Näin se on: korpinkarvaisen melankolian ahdistamana suljin mustanraskaan mieleni sinun terveyttätuottavan ilmaisi terveellisen lääkityksen huomioon, ja, niin totta kuin olen aatelmies, päätin mennä jaloittelemaan. Aika, milloin? Kuudennen hetken vaiheella, milloin karja parhaillaan palkii, linnut parhaillaan nokkivat ja ihmiset istahtavat nauttimaan sitä ravintoa, jota sanotaan illalliseksi. Se, mitä tulee aikaan, milloin. Nyt perus, millä; tarkoitan, millä kävelin: se oli sinun niin kutsuttu puistosi. Sitten paikka, missä; tarkoitan, missä kohtasin tuon riettaan ja perin takaperoisen tapauksen, joka lumivalkeasta kynästani irroittaa sen ebenholtsin-karvaisen musteen, jota tässä katselet, silmää, tarkastat ja näet. Mutta mitä tulee paikkaan, missä, niin se on idänpuoleista pohjoista itäpohjaa kohti tuon sinun kummallisesti kiemuroivan puistosi läntisestä kolkasta; siellä näin tuon halpamielisen tolvanan, tuon sinun iloisuutesi alhaisen kivennuoliaisen", —

KALLO. Minut!

KUNINGAS. — "Tuon oppimattoman vähätietoisien sielun". —

KALLO. Minut!

KUNINGAS. — "Tuon typerän vasallin". —

KALLO. Aina vain minut!

KUNINGAS. — "Joka, muistaakseni, on nimeltään Kallo". —

KALLO. Minä, niin!

KUNINGAS. — "Seuranaan ja seuralaisenaan, vastoin vahvistetuksi julistettua sääntöäsi ja kieltolakiasi, tuommoinen — tuommoinen — oo! tuommoinen — minua hirvittää sana, mimmoinen" —

KALLO. Naikko.

KUNINGAS. — "Tuommoinen isoäitimme Eevan lapsi, feminiini, tai, jotta suloälysi sen paremmin käsittäisi, nainen. Hänet minä — niinkuin iki-arvoisa velvollisuuteni kehoittaa — lähetän sinun tykösi saamaan ansaitun rangaistuksen, suloar mosi palvelijan Antti Pöllön kautta, miehen, jolla on hyvä maine, käytös, ryhti ja arvo."

PÖLLÖ. Minä se olen, luvalla sanoen; minä olen se Antti Pöllö.

KUNINGAS. "Mitä tulee Jaquettaan — niin on nimeltään se heikompi astia, jonka tapasin tuon vasta sanotun tolvanan kanssa, — niin säilytän häntä kuin lakisi vihan astiaa ja pienimmästä suloviittauksestasi olen jättävä hänet oikeuden käsiin. Kaikella täydellisimmällä, alamaisimmalla, sydäntä sytyttävimmällä velvollisuuden innolla sinun Don Adriano de Armado."

BIRON. Se ei ollut niin hyvää kuin odotin, mutta kuitenkin parasta mitä olen kuullut.

KUNINGAS. Niin kyllä, huonoimmasta parasta. — Mutta kuules, poikaseni, mitä sanot sinä tästä?

KALLO. Minä tunnustan naikon.

KUNINGAS. Oletko kuullut julistusta?

KALLO. Tunnustan, että olen paljonkin siitä kuullut, mutta vähän pannut siihen huomiota.

KUNINGAS. Julistettiin vuosi vankeutta sille, joka tavattaisiin naikon kanssa.

KALLO. Minua ei ole tavattu semmoisen kanssa; se oli mamselli.

KUNINGAS. Hyvä; julistuksessa sanottiinkin: mamselli.

KALLO. Ei se ollut mamsellikaan; se oli neitsyt.

KUNINGAS. Sekin sanankäänte oli huomioon otettu; julistuksessa sanottiin: neitsyt.

KALLO. Jos asia niin päin kääntyy, niin kiellän hänen neitsyytensä; minut tavattiin tytön kanssa.

KUNINGAS. Se tyttö ei sinua suurinkaan auta.

KALLO. Auttaa se tyttö sentään jossakin asiassa.

KUNINGAS. Julistan sinulle tuomiosi: sinun tulee paastota viikon päivät vedellä ja leivällä.

KALLO. Mieluummin rukoilisin kuukauden päivät lammaspaistin ja lihaliemen ääressä.

KUNINGAS.

Ja don Armadon vartijakses saat. —

Hänelle hänet jätä, lord Biron. —

Nyt, hyvät herrat, täyttämähän se,

Mink' äsken vakavasti vannoimme.

(Kuningas, Longaville ja Dumaine menevät.)

BIRON.

Min' annan pääni hatturähjäsestä,

Ett' ei nuo lait ja valat kauan kestä. —

No, tule, poikaseni.

KALLO. Minä kärsin totuuden tähden, herra; sillä tosi on, että minut tavattiin Jaquenettan kanssa, ja se Jaquenetta on uskollinen tyttö. Siis tervetullut, sinä autuuden katkera kalkki! Kova onni minulle vielä kerran hymyilee, ja siihen saakka käy istumaan, murhe!

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Armadon asunto puistossa.

(Armado ja Tiisa tulevat.)

ARMADO. Poika, mikä on merkki, kun suurihenkinen mies tulee raskasmieliseksi?

TIISA. Suuri merkki on se, että hän näyttää synkältä.

ARMADO. Ovathan synkkyys ja raskasmielisyys sama asia, sinä rakas poika-vesa.

TIISA. Ei, ei, hyvä Jumala! herra, ei.

ARMADO. Miten sinä erotat synkkyuden ja raskasmielisyyden, sinä hento nuorukainen?

TIISA. Osoittamalla helppotajuisesti niiden vaikutuksen, te jäykkä ukko.

ARMADO. Jäykkä ukko! Miksi jäykkä ukko?

TIISA. Hento nuorukainen? Miksi hento nuorukainen?

ARMADO. Sanoin "hento nuorukainen", pitäen sitä sopeutuvana tuntonimenä sinun nuoreen ikääsi katsoen, jota voimme kutsua hennoksi.

TIISA. Ja minä "jäykkä ukko", pitäen sitä soveltuvana nimityksenä teidän vanhaan ikäänne nähden, jota voimme sanoa jäykäksi.

ARMADO. Sievää ja näppärää!

TIISA. Mitä tarkoitatte, herra? Minäkö sievä ja puheeni näppärä, vai minäkö näppärä ja puheeni sievä?

ARMADO. Sinä sievä, kun olet vähäinen.

TIISA. Vähäisen sievä, kun olen vähäinen. Miksi näppärä?

ARMADO. Siksi näppärä, kun olet liukas.

TIISA. Onko tuo oleva minulle kiitosta, herra?

ARMADO. Hyvin ansaittua kiitosta.

TIISA. Minä voin antaa saman kiitoksen ankeriaalle.

ARMADO. Mitä? Ettäkö ankerias on älykäs?

TIISA. Ankerias on liukas.

ARMADO. Minä sanoin, että olet liukas vastauksissasi. Panethan vereni kiehumaan.

TIISA. Siinä sain jo vastauksen, herra.

ARMADO. Minä en pidä sinusta, kun minua äyrit.

TIISA (syrjään). Päinvastaista tarkoittaa: äyrit eivät pidä hänestä.

ARMADO. Olen luvannut oppia kolme vuotta herttuan kanssa.

TIISA. Sen te voitte tehdä yhdessä tunnissa, herra.

ARMADO. Mahdotonta.

TIISA. Kuinka paljon on kolme kertaa yksi?

ARMADO. Minä olen vähän huono laskumies: se taito on viinurin älylle omiaan.

TIISA. Olettehan aatelismies ja peluri.

ARMADO. Myönnän kummankin: ne ovat molemmat täydellisen maailmanmiehen kiilloketta.

TIISA. Siis varmaankin tiedätte, kuinka suuri ykkösen ja kakkosen kokonaissumma on.

ARMADO. Se on yksi päälle kahden.

TIISA. Joka arki-ihmisten kielellä on kolme.

ARMADO. Oikein.

TIISA. No, oliko tämä nyt niin vaikeata opittavaa? Nyt olette oppinut kolme, ennenkuin olette ehtinyt kolmasti silmiänne räpähyttää; ja kuinka helppo on lisätä kolme-sanaan vuosi ja oppia kolme vuotta kahtena sanana, sen osaa tanssija-hevonenkin sanoa.^[1]

ARMADO. Sangen kaunis numero!

TIISA (syrjään). Tekemään teidät nollaksi.

ARMADO. Tämän päälle tahdon tunnustaa, että olen rakastunut; ja niin halpaa kuin onkin sotilaan rakastua, niin olen minä rakastunut halpaan hutsuun. Jos voisin noista kirotuista ajatuksista vapautua sillä, että sivaltaisin miekkani tuota vellovaa hempeyttä vastaan, niin ottaisin himoni vangiksi ja vaihtaisin sillä ranskalaiselta hovimieheltä jonkin uuden uutukaisen

kohteliaisuuden. Minusta on halpamaista huokailla; pitäisi kai kirotta pois koko Cupido. Lohduta minua, poika! Mitkä suuret miehet ovat olleet rakastuneet?

TIISA. Hercules, herra.

ARMADO. Suloisin Hercules! — Enemmän esimerkkejä, rakas poikaseni, enemmän nimiä; mutta, sievä lapsukaiseni, niillä pitää olla hyvä maine ja ryhti.

TIISA. Simson, herra; hänellä oli hyvä ryhti, vankka ryhti: hän kantoi kaupungin portit selässään kuin mikäkin juhta, ja hän oli rakastunut.

ARMADO. Oi, sinä oivarakenteinen Simson! Sinä vahvajäseninen Simson! Minä voitan sinut miekanmittelemissä saman verran kuin sinä minut porttien kantamisessa. Ja minäkin olen rakastunut. Rakas Tiisaseni, kuka oli Simsonin mielitetty?

TIISA. Nainen, herra.

ARMADO. Mitä luonteensävyyä?

TIISA. Kaikkia neljää, tai kolmea, tai kahta, tai yhtä niistä neljästä.

ARMADO. Sano täsmälleen: mitä luonteensävyyä.

TIISA. Vesiviheriää, herra.

ARMADO. Onko se yksi niitä neljää sävyä?

TIISA. Niin olen kirjoista lukenut; ja se on lisäksi paras kaikista.

ARMADO. Niin tosiaankin, viheriä on rakastavain väri; mutta vähän oli minusta Simsonilla syytä pitää senväristä lemmittyä. Oli varmaankin mieltynyt hänen älyynsä.

TIISA. Niin olikin, herra; hänellä oli viheriä äly.

ARMADO. Minun lemmittyäni on tahrattoman valkoinen ja punainen.

TIISA. Sangen tahraiset ajatukset, herra, käyttävät sellaisia värejä naamarinaan.

ARMADO. Selitä, selitä, sinä hyvin kasvatettu nuorukainen.

TIISA. Isäni äly, ja äitini kieli, auttakaa minua!

ARMADO. Sievä huudahdus lapsen suusta; sangen soma ja liikuttava!

TIISA.

Puna- ja valkovärit nuo
Vikoja peittelee:
Syyntunto poskeen punan tuo,
Ja pelko valkaisee.
Syy vaiko pelko muuttaa sen,
Sit' et siis koskaan nää,
Kun poskeen aina samainen
Tuo luonnonväri jää.

ARMADO. Eikö, poikaseni, ole olemassa balladia kuninkaasta ja kerjuutyöstä?^[2]

TIISA. Maailma tosin teki itsensä sellaiseen balladiin vikapääksi pari kolme miespolvea sitten; mutta luulen, että sitä ei enää ole löytyvissä, tai jos olisikin, ettei enää kelpaisi sanat eikä nuotti.

ARMADO. Tahdon teettää siitä uuden sommittelun, jotta voisin harhatekoani puolustaa jonkun mahtavan edelläkävijän esikuvalla. Poika, minä rakastan tuota maalaistyttöä, jonka tapasin puistossa tuon järjellä varustetun moukan, Kallon, parissa: hän hyvin ansaitsee —

TIISA (syrjään). Raippoja; mutta sittenkin paremman rakastajan kuin herrani on.

ARMADO. Laula, poika; minun mieleni on rakkaudesta raskas.

TIISA. Kummallista, vaikka rakastatte niin kevytmielistä naista.

ARMADO. Laula, sanon.

TIISA. Malttakaa, kunnes tämä seurue on mennyt ohi.

(Pöllö, Kallo ja Jaquetta tulevat.)

PÖLLÖ. Herttuan tahto on, että te, herra, otatte Kallon talteenne; ettekä saa sallia hänelle mitään huvitusta tai muuta kuritusta, vaan täytyy hänen paastota kolme päivää viikossa. Mitä tähän mamselliin tulee, niin täytyy minun pitää häntä täällä puistossa: hän on armosta määrätty maitotytöksi. Hyvästi jääkää!

ARMADO. Punastukseni ilmaisee minut. — Tyttö!

JAQUENETTA. Mies!

ARMADO. Käyn etsikolla luonasi maito huoneessa.

JAQUENETTA. Likeltä otti!

ARMADO. Niin, kyllä tiedän aseman.

JAQUENETTA. Hyvä Jumala, kuinka oppinut!

ARMADO. Kerron sinulle ihmeitä.

JAQUENETTA. Tuollainen naama!

ARMADO. Minä rakastan sinua.

JAQUENETTA. On tuota ennenkin kuultu.

ARMADO. Ja sitten hyvästi!

JAQUENETTA. Kaunista matkailmaa!

PÖLLÖ. Tule, Jaquenetta!

(Pöllö ja Jaquenetta menevät.)

ARMADO. Sinä, lurjus, saat rikoksistasi paastota, ennenkuin saat armahduksen.

KALLO. Hyvä vain, hyvä herra, mutta, jos minun paastota pitää, toivon, että saan sen tehdä vatsa täytenä.

ARMADO. Sinä saat raskaan rangaistuksen.

KALLO. Olen teille kiitollisempi kuin palvelijanne, sillä heidän palkkansa on köykäinen.

ARMADO. Vie pois se konna, nälkäkoppiin pois!

TIISA. Tule pois, sinä synnin orja, tule!

KALLO. Älkää, herra, panko minua nälkäkoppiin, kyllä nälkää näen, vaikka olen irtaanakin.

TIISA. Ei, herraseni; se on semmoista irtaan nälkää; koppiin sinun pitää mennä.

KALLO. Hyvä; jos koskaan vielä näen niitä toivottomuuden ilopäiviä, joita ennen olen nähnyt, niin kyllä vielä jotkut saavat nähdä —

TIISA. Mitä nähdä?

KALLO. Ei muuta mitään, herra Tiisa, kuin mitä näkevät. Ei sovi vangin olla liian vaitelias puheissaan, ja sen vuoksi minäkään en sano mitään. Jumalan kiitos, minulla on yhtä paljon kärsimättömyyttä kuin muillakin, ja siksi voin olla rauhallinen.

(Tiisa ja Kallo menevät.)

ARMADO. Minä jumaloin itse maatakin, — joka on alhainen — jota hänen kenkensä, — joka on alhaisempi — hänen jalkansa ohjaamana — joka on alhaisin — polkee. Tulen valapatturiksi — joka on suuri vilppiyden todistus — jos rakastan. Ja kuinka voi se olla todellista rakkautta, jota vilppiydellä tavoitellaan? Rakkaus on menninkäinen; rakkaus on perkele; ei ole muuta pahaa enkeliä olemassa kuin rakkaus. Kuitenkin Simson joutui kiusaukseen, ja hänellä oli tavaton voima; kuitenkin Salomo joutui viettelykseen, ja hänellä oli sangen hyvä äly. Cupidon vasama on liian vahva Herculeen nuijalle ja siis paljon, paljon tehokkaampi espanjalaista miekkaa. Ei *primat* eikä *sekundat* minua nyt auta; *passadosta* hän ei välitä, eikä pane arvoa *duellolle*. Hänen häpeänsä on, että häntä sanotaan pojaksi, mutta hänen kunniansa on, että hän voittaa allensa miehiä. Hyvästi, miehuus! Ruostu, miekka! Vaikene, rumpu! Teidän herranne on rakastunut; niin, hän rakastaa. Auttakoon nyt minua joku suoraanlaskettelija riimijumala, sillä varmaan minusta tulee sonettiseppä! Keksi, äly! Kirjoita, kynä! Nyt minusta lähtee vaikka täysinäisiä koko-arkin kirjoja.

(Menee.)

TOINEN NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Toinen kohta samaa puistoa. Etäällä iso teltta ja pienempi ympärillä.

(Ranskan prinsessa, Rosaliina, Maria, Katariina, Boyet, hoviherroja ja seuralaisia tulee.)

BOYET.

Nyt, neiti, hienoin älyn voima käyntiin!

Aatelkaa, kenen Ranska lähetti

Ja kenen luo ja mille asialle.

Te, mailman ihailtava ihme, käytte

Navarran puheille, tuon verrattoman,

Jok' yksin peri kaikki miesten avut;

Ja käynnin aiheena Guienne, jok' oisi

Häälähjaks oiva kuningattarelle.

Niin kallista nyt hurmaa tuhlailkaa

Kuin luonto, joka hurman kallistutti,

Kun koko mailman jätti hiukumaan

Ja kaikki tuhlas antimensa teihin.

PRINSESSA.

Vaikk' onkin, loordi, kauneuteni köyhä,
Kehunne rusetta se tok' ei kaipaa.
Kauneutta silmätunnoll' ostetaan,
Ei julkikaupata kuin halpaa kamaa.
Min' en niin halaa kiitostanne, kuin te
Nimeä viisaan, noin kun älyänne
Älyni kiittämiseen tuhlaatte.
Nyt vaade vaatijalle: tiedätte,
Mit' uuttera on huhu toivotellut,
Ett' on Navarra tehnyt lupauksen
Hikoilla kirjakoina kolme vuotta,
Joll' aikaa ketään naist' ei hoviin pääse.
Siis, ennenkuin nuo portit kielletyt
Me avaan, niin tarvis hänen mieltään
On tiedustaa; ja luottain taitoonne
Me sulosuseks valtamieheksemme
Nyt valitsemme teidät. Sanokaa,
Ett' tärkeiss' asioissa, joilla kova
On kiire, tytär Ranskan kuninkaan
Navarran itsen pyrkii pakinoille.
Siis joutukaa. Täss' alamaisin mielin
Me armollista päätöst' odotamme.

BOYET.

Siit' ylpeilen ja halusta sen teen.

PRINSESSA.

Halunne aihett' antaa ylpeyteen.

(Boyet menee.)

Mut keitä on nuo munkit, hyvät herrat,
Tuon hurskaan herttuan valakumppanit?

1 HOVIHERRA.

Yks Longaville on.

PRINSESSA.

Tunnetko sa hänet?

MARIA.

Kyll', armo, tunnen. Muutamissa häissä,
Jaques Faulconbridge kun kauniin tyttärensä
Perigord-kreivin avioksi antoi,
Näin Normandiassa tuon Longavillen.
Hän kiitetty on suurist' avuistaan;
Kyvykäs taidoissa ja taistoss' uljas;
Ei missään huono, jos vain tahtoo hyvää.
Hyveiden loistoss' on vain yksi tahra, —
Jos hyveiden voi loistoss' olla tahraa —:
Terävä äly tylpän tahdon päässä;
Se äly puree, eikä tahto tahdo
Ketäkään säästää älyn hampaista.

PRINSESSA.

Iloinen herra, niinkö? sutkasuu?

MARIA.

Sen sanoo, joka häneen tutustuu.

PRINSESSA.

Ituunsa moinen äly surkastuu.

Mut entä muut?

KATARIINA.

Dumaine, mies nuori, hyvin kasvatettu
Ja rakas sille, jolle hyve rakas;
On voimaa haavoittaa, mut' ei tee haavaa;
Hänt' äly kaunistais, jos ois hän ruma.
Ja kauneus hällä korvais älyn puutteen
Näin hänet herttua Alençonin luona;
Ja kertomani siitä, mitä näin,
On miehen suureen arvoon nähden pientä.

ROSALIINA.

Toinenkin noista herroist' oppineista
Siell' oli silloin; nimens' on Biron,

Jos oikein muistan; sukkelamman kanssa,
Mut siivon pilan rajoiss' arvatenkin,
En hetkist' ole vielä viettänyt.
Älylle silmä aina aihett' antoi,
Ja joka seikan, minkä silmä keksi,
Sen äly käänsi hauskaks leikiksi
Ja kaunis kieli, ajatusten tulkki,
Niin sopivaan ja siroon puki muotoon,
Ett' ukot jouten pilaa kuunteli
Ja nuoret siitä aivan hurmaantuivat;
Niin somaa, lennokasta oli puhe.

PRINSESSA.

Hyvä Isä! Lemmen pauloissako kaikki,
Jokainen omaansa kun somistaa
Noin kauniill' ylistyksen kukkasilla?

1 HOVIHERRA.

Tuoss' on Boyet.

PRINSESSA.

Kuink' otti teidät vastaan?

BOYET.

Navarrall' oli tulostanne tieto,
Ja valakumppaneineen oli valmis
Teit', armas neiti, vastaan ottamaan
Jo ennen tuloani. Sen vain tiedän,
Ett' ennen saatte kedoll' asua,
Ikäänkuin mikä hovin piirittäjä,
Kuin valastaan hän pyytää vapautusta
Ja teidät päästää tyhjään taloonsa.
Tuoss' on Navarra.

(Naiset panevat naamiot kasvoilleen.)

(Kuningas, Longaville, Dumaine, Biron ja seuralaisia tulee.)

KUNINGAS. Kaunis prinsessa, tervetullut Navarran hoviin!

PRINSESSA. Kauniin annan teille takaisin, ja tervetuliaisia en ole vielä saanut. Tämän hovin katto on liian korkea ollakseen teidän, ja tervetuliaiset aukealla kedolla liian alhaiset minulle.

KUNINGAS.

Hoviini olkaa tervetullut, neiti!

PRINSESSA.

No, ollaan sitten; viekää minut sinne.

KUNINGAS.

Anteeksi, arvon neiti! Valan tein.

PRINSESSA.

Avuksi, armon neitsyt! Hän sen rikkoo.

KUNINGAS.

En, ehdoin tahdoin, vaikka mailman saisin.

PRINSESSA.

Juur' ehdoin tahdoin.

KUNINGAS.

Tietämätön neiti

On valastani.

PRINSESSA.

Josp' ois herra samoin,
Niin tietämättömydessään ois viisas;
Nyt viisaudessaan tietämätön on.
Pois isännyyden vannoitte, ma kuulin;
On kuolinsynti pitää moinen vala,
Ja synti sit' on rikkoo.
Mut anteeks, olen liian äkkituima:
Mun opettaa ei sovi opettajaa.
Suvaitkaa tästä nähdä asiani
Ja kiireest' antaa mulle vastaus.

(Antaa hänelle paperin.)

KUNINGAS.

Sen tehdä koitan mitä kiireimpään.

PRINSESSA.

Sen pikemmin ma pääsen lähtemään;
Rikotte valanne, jos tänne jään.

BIRON.

Tanssinko teidän kanssa Brabantissa?

ROSALIINA.

Tanssinko teidän kanssa Brabantissa?

BIRON.

Sen teitte.

ROSALIINA.

Tarpeetonta sitä silloin
On kysyä.

BIRON.

Noin raisu älkää olko.

ROSALIINA.

Syy teidän: kyselynne kannustaa.

BIRON.

Älynne noin jos laukkaa, pian uupuu.

ROSALIINA.

Ei, kunnes ratsastaja suohon suupuu.

BIRON.

Mik' aika nyt on päivää?

ROSALIINA.

Se, jolloin narrit räivää.

BIRON.

Eläköön posken verho!

ROSALIINA.

Ja alla poski terho!

BIRON.

Mont' ylkää saapukaan!

ROSALIINA.

Mut teidänlaist' ei vaan!

BIRON.

Siis minä mennä saan.

KUNINGAS.

Prinsessa, satatuhat kruunua
Isänne tässä väittää maksetuksi;
Mut se vain puolet siitä summast' on,
Jonk' isältäni sotalainaks sai hän.
Mut oletetaan, että hän tai me
On summan saanut, — jota emme ole, —
Niin viel' on satatuhat kruunua,
Jost' osa Guiennest' on vakuutena,
Vaikk' ei sen summan arvoinen se lie.
Isänne, kuningas, jos tahtoo siis
Sen osan maksaa, mik' on maksamatta,
Niin luovutamme hälle Guiennen
Ja majesteetin ystäviksi jäämme.
Mut tätä hän ei näytä tarkoittavan.
Hän tässä satatuhat kruunua
Takaisin vaatii, vaan ei puhu siitä,
Ett' tämän summan suorittamisella
Palauttais oikeutensa Guienneen,
Jost' ennemmin me päästä tahtoisimme
Ja ottaa satatuhat kruunua

Kuin pitää perin köyhtyneen Guiennen.
Jos isänne ei pyyteet, jalo neiti,
Sotisi järjen tunnustusta vastaan,
Niin somuutenne vastoin järkeäkin
Sais tunnustuksen sydämmeltäni
Ja tyytyväisnä palaisitte Ranskaan.

PRINSESSA.

Isääni, kuningasta, loukkaatte
Ja loukkaatte myös omaa mainettanne,
Kun näytte kieltävän sen saaneenne,
Jok' alttiisti on teille suoritettu.

KUNINGAS.

Sen vannon, siit' en koskaan ole kuullut.
Todistus tuokaa; takaisin sen maksan
Tai luovun Guiennestä.

PRINSESSA.

Sana pitää. —

Boyet, sen summan kuitit näyttäkää,
Jotk' antanut on Kaarlen, hänen isäns',
Erikois-uskotut.

KUNINGAS.

Ne tahdon nähdä.

BOYET.

Anteeksi, paketti ei ole tullut,
Joss' oli nää ja muutkin todistukset;
Mut saatte kaikki nähdä huomenna.

KUNINGAS.

Ma siihen tyydyn. Kun ne nähdä saan,
Niin kaikkiin kohtuvaatimuksiin myönnyn.
Nyt moiset saakaa tervetuliaiset
Kuin arvo, loukkaamatta arvoa,
Voi teidän-vertaiselle tarjota.
Oveni teilt' on suljettu, mut, neiti,
Tääll' ulkona niin teitä kohdellaan,
Kuin sydämmessäni te asuisitte,
Vaikk' en voi teitä kotiin majoittaa.
Hyvyydess' anteeks suokaa. Hyvästi!
Taas huomenna me käymme terveisillä.

PRINSESSA.

Ilo ja rauha olkoon osananne!

KUNINGAS.

Ja teille osaks omat toivomanne!

(Kuningas seurueineen menee.)

BIRON.

Neiti, mielin suosittaa teitä omalle sydämmelleni.

ROSALIINA.

Olkaa hyvä, ilmoittakaa suosioni; hupaista olisi nähdä tuota.

BIRON.

Oi, jos sen voihkinan te kuulisitte!

ROSALIINA.

Onko se hupsu tautinen?

BIRON.

On, sydäntautinen.

ROSALIINA.

Siis suonta iskekää!

BIRON.

Mut auttaisiko tää?

ROSALIINA.

Siit' apua, jos mistä.

BIRON.

No, silmilläs siis pistä!

ROSALIINA.

Ei, puukko vain vie vaivas.

BIRON.

Elosi kaitkoon taivas!

ROSALIINA.

Sun vieköön elämästä!

BIRON.

Ei kestä kiittää tästä.

(Vetäytyy syrjään)

DUMAINE.

Kysyä minun suokaa: tuo nainen kuka on?

BOYET.

Nimeltä Rosaliina ja suvult' Alençon.

DUMAINE.

Ihana nainen! Hyvästi, monsieur!

(Menee.)

LONGAVILLE.

Kysyä suvaitkaa mun: tuo valkeassa kuka?

BOYET.

Jos valkialla tarkastellaan, on se nainen muka.

LONGAVILLE.

Mut mikä pimeässä? Nimensä, pyydän vaan.

BOYET.

Häll' yksi vain on, sitä ette pyytää kehtaakaan.

LONGAVILLE.

Mut kenen hän on tytär?

BOYET.

Emonsa, niin ma luulen.

LONGAVILLE.

Haa, tyhjää parran pärinääkö kuulen?

BOYET.

Suututte suotta ihan:
Isä on Faulconbridge.

LONGAVILLE.

Pois unohdin jo vihan.
Soma tyttö tosiaan.

BOYET.

Niin sattuu toisinaan.

(Longaville menee.)

BIRON.

Ken on tuo hunnukas?

BOYET.

Katariina mukamas.

BIRON.

Pois luvattu vai vapaa?

BOYET.

No, aina miten tapaa.

BIRON.
Hyvästi; tervetultuanne meille!

BOYET.
Hyvästit mulle, tervetulot teille.

(Biron poistuu, naiset paljastavat kasvonsa.)

MARIA.
Tuo, tuossa on Biron, sen tuntee sutkistaan:
Joka sana sutka on.

BOYET.
Ja joka sutka sana vaan.

PRINSESSA.
On oikein teidän pitää kiinni hänen sanoistaan.

BOYET.
Juur' olin kiinni käydäkin, kun hänet jo laivaan saan.

MARIA.
Kaks hurjaa uuhta!

BOYET.
Miiks ei ruuhta, irvihammas?
Minäkö uuhi? Syöttömaaks siis huules anna, lammas.

MARIA.
Te uuhi, minä laidunmaako? Joko päättyy pila?

BOYET.
Kun laitumeksi sinut saan.

(Tahtoo suudella häntä.)

MARIA.
Ei, armas uukkoseni,
Ei yhteismaata huuleni, vaikk' auki onkin hila.

BOYET.
Kenelle auki?

MARIA.
Minulle ja minun onnelleni.

PRINSESSA.
Ain' älyt härnää, mutta tämä pitkälle jo meni.
Jos noita älyn nuolianne teill' on mieli käyttää,
Navarran kirjatoukille nyt sopis niitä näyttää.

BOYET.
Jos tarkkuuteni, — joka harvoin pettänee, —
Sydämmen ymmäkieltä, joka silmiss' ilmenee,
Voi tulkita, niin varmaan on Navarra saastuuntunut.

PRINSESSA.
Kuin?

BOYET.
Taikka, niinkuin lempisiipat sanois: rakastunut.

PRINSESSA.
Ja mikä perusteenne?

BOYET.
Oo, miehen koko sävy se silmäin karsinaan
Pois vetäytyy ja sieltä kurkkaa, haastain halujaan.
Sydän, kuin hohtokivi, jossa teidän kuva väilyy,
Se ylpeänä leimastansa silmässä nyt päilyy.
Suu nurpeissaan, kun haastaa vain saa, mut ei nähdä voi,
Se supatellen astuu ja silmään kompuroi.
Näin siihen kaikki aistit ne kilvan kiiruhtavat,
Ett' ihanimmist' ihanimman nähdäksensä saavat.

Kaikk' aistit silmäss' asuvat kuin helmet kristallissa
Ja ruhtinasten vain ne ovat ostettavissa.
Niin lasilippahassa ne näyttää arvojaan
Ja vilkuttavat ohimennen teitä ostamaan.
Ja kasvojen on reunuskin niin täynnä muistutusta,
Ett' ilmeisesti todistavat silmän hurmausta.
Guiennen teille hankin, Navarran valtikan,
Mun tähteni jos hälle suotte pienen suudelman.

PRINSESSA.

Pois telttaan tulkaa, naiset; Boyet on tuolla päällä.

BOYET.

Kun sen tuon ilmi, mitä oma silmä näkee täällä!
Ma hänen silmäns' aioin vain suuksi muodostella,
Ja sille kielen antaa, jok' ei voi valehdella.

ROSALIINA.

Sa, vanha parittaja, kyll' osaat kaunistella.

MARIA.

Hän Cupidon on vaari, hän opin tuolta sai.

ROSALIINA.

Venuksell' isä ruma on: hän tulee äitiin kai.

BOYET.

Mut kuulkaa, hupsut, —

MARIA.

Emme.

BOYET.

No, nähkäähän siis!

ROSALIINA.

Tien kotiin kyllä.

BOYET.

Noiden kanssa kiistelköhön hiis!

(Menevät).

KOLMAS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Toinen kohta samaa puistoa.

(Armado ja Tiisa tulevat.)

ARMADO. Liiruttele, poikaseni; tee kuuloaistini intohimoiseksi.

TIISA (laulaa). *Concoline!* —

ARMADO. Ihana sävel! — Mene, sinä nuoruuden hentous, ota tämä avain, anna paimenelle vapautus, tuo hänet kiireen nopeudella tänne; minä tarvitsen häntä kirjettä viemään armaalleni.

TIISA. Herra, aiotteko armaanne voittaa ranskalaisella kieppauksella?

ARMADO. Mitä tarkoitat? Kieppaisinko ranskaksi?

TIISA. Ei, aimollinen herrani; vaan pyöräyttäkää sävel kielenne päästä, kiepauttakaa sen mukaan jalkojanne, muljauttakaa silmiänne ja taivastelkaa, huokaillkaa toinen sävel ja laulakaa toinen, toisinaan kurkun kautta, niinkuin lainoisitte lempeä, lemmeistä laulaessanne; toisinaan nenän kautta, ikäänkuin nuuskisitte lempeä, lemmeisen lemun tunteissanne; hattu katoksena silmäinne puodinoven päällä, ja käsivarret ristissä ohuen ihokkaanne yllä, niinkuin kanilla paistinvartaassa, tai kädet taskussa, niinkuin miehellä vanhassa kuvassa.^[3] Mutta älkää liian kauan vetäkö samaa nuottia, vaan kiekkis ja matkaan! Se on verratonta, se on omintakeista, se kiehtoo turhankainot tyttölapsen, jotka muutenkin olisivat kiehdottavissa; se tekee sen huomatuksi mieheksi — huomaatteko? — joka enimmin on heihin ihastunut.

ARMADO. Millä olet sinä tuon kokemuksen ostanut?

TIISA. Tarkkaavaisuuden penningillä.

ARMADO. Mut voi, mut voi! —

TIISA. — "jo keppihepo unhottui."^[4]

ARMADO. Sanotko sinä armastani keppihevoseksi?

TIISA. En, herra; keppihevonen on vain vikuri varsa, mutta teidän armaanne luultavasti palkkajuhta. Mutta oletteko unohtanut armaanne?

ARMADO. Melkeinpä olisin.

TIISA. Huolimaton oppilas! Teidän tulee oppia hänet ulkoa.

ARMADO. Ulkoa ja sisältä, poikaseni.

TIISA. Ja altapäin; nämä kaikki kolme voin toteen näyttää.

ARMADO. Mitä voit toteen näyttää?

TIISA. Että olen mies, jos saan elää, sekä ulkoa että sisältä ja altapäin, heti paikalla. Te rakastatte häntä ulkoa, kun ette pääse hänen sisäänsä; sisältä häntä rakastatte, kun ette pääse häneen ulkoa, ja altapäin häntä rakastatte, kun olette allapäin siitä, ett'ette häneen pääse.

ARMADO. Niin oikein, nuo kaikki kolme sopii minuun.

TIISA. Kolmin kerroin ja enemmänkin, tai ei ollenkaan.

ARMADO. Tuo tänne se moukka; hän saa viedä minulta kirjeen.

TIISA. Sangen sopusointuinen lähetys: hevonen aasi airuena!

ARMADO. Ha ha! Mitä sinä sanoit?

TIISA. Sanoin vain, että teidän pitää lähettää se aasi hevosessa, sillä se on sangen hidaskulkuinen. Mutta kyllä minä menen.

ARMADO. Matka onkin lyhyt. Riennä vain!

TIISA. Pikaa niinkuin lyijy, herra.

ARMADO. Mitä tarkoitat, pikku nero? Se lyijy eikö raskast' ole, hidasta ja verkkaa?

TIISA. *Minime*, herra, eikä ole, jos sen oikein merkkää.

ARMADO. On, raskasta on lyijy.

TIISA. Liiaks uskonne on herkkää. Vai raskastako lyijy, joka pyssyst' ihan lentää!

ARMADO.

Ihanaa retoriikan hajua!

Min' olen pyssy siis, ja luoti olet sinä;

Nyt ammun sinut moukkaan.

TIISA.

Lauk! Heti lennän minä.

(Menee.)

ARMADO.

Terävä nuorukainen, niin lennokas ja vapaa!

Suo anteeks, taivas, voihkani kun näin saat vasten napaa!

Nyt raaka synkkämielisyys mun uljuuttani tapaa.

Tuoss' airueni palajaa.

(Tiisa palaa, Kallo mukana.)

TIISA.

On Kallon jalka taittunut; se eikös ole turkaa?

ARMADO.

Enigma! Ongelma! *L'envoy*^[5] Sen voitko pulman purkaa?

KALLO. Ei nikamarasvaa, eikä lonkanvoita, ei ongelmia, purkauksia, eikä muuta huusausta! Rautalehtiä vain, pelkkiä rautalehtiä! Ei mitään voita eikä rasvaa, rautalehtiä vain!

ARMADO. Kautta siveyden, sinä pakotat minusta naurun; sinun tyhmä ajatuksesi kutkuttaa sydänalaani; keuhkojeni paisuminen kiihottaa minua hymyilevään naurahdukseen. Oi, suokaa anteeksi, tähdet! Luuleeko tuo ajattelematon mies, että voide on samaa kuin *l'envoy*, ja että *l'envoy*-sana on sama kuin voide?

TIISA. Luuleeko sitä viisaskaan muuksi? Eikö *l'envoy* ole tervehyttämistä?

ARMADO.

Ei, paashi, se on epilogi, joka selvittää

Mit' ennen-lausutussa on ollut hämärää;

Kuin esimerkiksi:

Apina, kettu ja susi-kaima,

Kun niit' oli kolme, ne riiteli aina.

Se on opetus. Nyt seuraa *l'envoy*.

TIISA.

Sallikaa minun lisätä *l'envoy*. Sanokaa uudelleen se opetus.

ARMADO.

Apina, kettu ja susi-kaima,
Kun niit' oli kolme, ne riiteli aina.

TIISA.

Mut tuli hanhi, ja loppui kopu;
Kun niit' oli neljä, niin syntyi sopu.

Nyt alan minä teidän opetuksellanne, lisätkää te siihen minun
l'envoy'ni.

Apina, kettu ja susi-kaima,
Kun niit' oli kolme, ne riiteli aina.

ARMADO.

Mut tuli hanhi, ja loppui kopu;
Kun niit' oli neljä, niin syntyi sopu.

TIISA.

Hyvä *l'envoy*, joka päättyy hanheen! Voitteko parempaa pyytää?

KALLO.

Se poika hyvän antoi, kun antoi hanhen vaan. —
Te hyvän teitte kaupan, jos hanhi on lihoissaan. —
Se kävi sukkelasti kuin silmänkääntäjän temppu;
Ja lihava *l'envoy* siis on lihava hanhen hemppu.

ARMADO.

Mut kuinka alkoi väitös, kun näin se sukeutuu?

TIISA.

Minä sanoin, että Kallolt' oli taittunut sääriluu;
Ja sitten te vaaditte *l'envoy'ta*.

KALLO.

Ja minä rautalehtiä; siit' alkoi väittehenne;
Ja sitten se lihava *l'envoy* ja hanhen ostoksenne;
Ja siihen loppui markkinat.

ARMADO. Mutta sanokaa, kuinka voi Kallolta sääri vikaantua?

TIISA. Sen voin minä tuntuvasti näyttää.

KALLO. Sinulla ei siitä ole mitään tuntoa, Tiisa. Minä sanon seuraavan *l'envoy'n*:

Minä, Kallo, juoksin huoneesta, noin suotta vain ja piloin,
Ja kaaduin kynnykseen, ja siinä sääreni ma niloin.

ARMADO. Älkäämme enää tätä ainetta kosketelko.

KALLO. Ei, ennenkuin on tullut enemmän märkäainetta sääreen.

ARMADO. Kallo sinä, minä tahdon päästää sinut aljoudesta irtaalle.

KALLO. Oo, naittaako minut irtaalle aljolle? — Se maistuu jo vähän *l'envoy'ltä*, hanhelta.

ARMADO. Kautta armaan sieluni, tarkoitan, että tahdon asettaa sinut omavaltaisuuteen,
vapauttaa sinun persoonasi; sinä olet ollut sisäänmuurattuna, aresteerattuna, käähkänöittynä,
kahlittuna.

KALLO. Niin, niin, ja nyt te aiotte ruveta ulostimekseni ja purkauttaa minut.

ARMADO. Minä annan sinulle vapautesi, päästän sinut tyrmästä; ja siitä hyvästä en vaadi sinulta
muuta kuin tämän: vie tämä käsikirjelmä maalaistytölle Jaquenettalle. Tuossa saat honorariumisi;
(Antaa hänelle rahaa.) sillä kunniani paras turva on turvata turvanalaisiani. Tiisa, seuraa!

(Menee.)

TIISA. No kyllä, jatkona. — Hyvästi, herra Kallo!

KALLO. Hyvästi, sievä juutalainen,^[6] sinä kulta-pallo! —

(Tiisa menee.)

Katsotaanpa nyt tuota hänen honorarjumiiaan! Honorarjumi! Oo! Se on kolmiäyrisen latinainen
nimi: kolmen äyriin honorarjumi. — "Mitä maksaa havaslanka? — Yhden krossan. — Ei, minä
annan siitä honorarjumin." Se joltakin kuuluu. — Honorarjumi! — Paljon kauniimpi nimi kuin
Ranskan kruunu! Tästä lähin käytän aina ostossa ja myynnissä tätä sanaa.

(Biron tulee.)

BIRON. Oi, sinä kelpo Kallo-poika! Hyvä että sinut tapasin.

KALLO. Herra, sanokaa, olkaa hyvä, kuinka paljon punaista nauhaa saa yhdellä honorarjumilla?

BIRON. Mitä se honorarjumi on?

KALLO. Viisi äyriä, kahta vailla.

BIRON. Siis saat sillä silkkinauhaa kolmen äyriin arvosta.

KALLO. Kiitos, teidän ylhäisyytenne! Jumalan haltuun!

BIRON.

Seis! Älä mene, sua tarvitsen.

Sa suosiooni pääset, poika hyvä,

Jos puolestani teet nyt mitä pyydän.

KALLO.

Ja milloin tahdotte sen tehdyksi, herra?

BIRON.

Oi, tänään iltapuolella.

KALLO.

No, hyvä, kyllä teen sen. Hyvästi!

BIRON.

Mut ethän vielä tiedä asiaa.

KALLO.

Sen kyllä tietää saan, kun se on tehty.

BIRON.

Haa, lurjus! Se sun ensin täytyy tietää.

KALLO.

Ma tulen huomenaamun, ylhäisyytenne luo.

BIRON.

Se tehtävä on tänään. Mies, asia on tämä':

Prinsessa tulee tänne riistan ajoon,

Ja hänen seurassaan on ylhä nainen;

Suloista kuulet, kun sen nimen kuulet:

Se Rosaliina on. Hänt' etsi, hänen

Vie valkokäteensä tää salaisuus

Sinettiin pantu. Tuossa *douceur'isi!*

(Antaa hänelle rahaa.)

KALLO. Tusaari! — Oo, suloinen tusaari! Parempi kuin honorarjumi, yksitoista äyriä parempi.

Sinä suloinen tusaari! — Teen sen, se on niin varma kuin aamen kirkossa! — Tusaari!

Honojarjumi!

(Menee.)

BIRON.

Minäkö lemmen pauloissa, jok' aina lempeä sätin!

Minä, kaikkein lemmenhuokausten hirmu,

Urija, öinen palovartija,

Poikasta mestaroiva koulupöppö

Niin pöyhkeä, kuin konsaan kuolevainen!

Tuo kärty, irnuva ja sokko poika,

Tuo pikkuvanha jätti-keri Amor,

Sonettein valtias, hykerrysten herra,

Voideltu ohkan, voihkan majesteetti,

Kuningas nurkujain ja vetelysten,

Hameiden sulttaani ja lämsäin tsaari

Ja suntioiden yksinvaltias

Pääkenraali! — oi, pikku-sydämmeni! —

Ja minä hänen ajutanttinsa

Niin kirjailtu kuin ilveilijän vanne!

Minäkö lemmin? Kosin? Naista pyydän?

Niin, naista, joka, niinkuin Saksan kello,

On aina korjattava, rukattava,

Ei koskaan oikein käy, vaikk' aikaa valvoo,

Ja valvottava on, ett' oikein kävis!

Mut ruminta on, sanani kun syön,

Ja noista vielä ruminta kun lemmin!

Letukka kalvas, samettiset kulmat,

Kaks pikinastaa silmäin sijasta!

Ja joka, totta vie, ois valmis työhön,

Vaikk' oisi vartijana itse Argus!
Tuon tähdenkö nyt valvon, huokailen,
Ja rukoilen? Haa, se on rangaistus,
Jonk' Amor sääti, siit' ett' ylenkatsoin
Sen kaikkivallan julmaa pikkuvaltaa.
No, lemmin sitte, vohkaan, huokaan, irjun!
Yks tahtoo armon naida, toinen Pirjun.

(Menee.)

NELJÄS NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Toinen kulma samaa puistoa.

(Prinsessa, Rosaliina, Maria, Katariina, Boyet,
seurue ja eräs metsänvartija tulevat.)

PRINSESSA.

Se kuningasko ylös vuoren jyrkkää
Niin vinhaan ratsuansa kannusti?

BOYET.

En tiedä; luulen vaan, ett' oli hän.

PRINSESSA.

Ken olikaan, siin' oli lentomieltä.
Niin, herrat, tänään saamme vastauksen
Ja lauantaina Ranskaan palaamme. —
No, metsänvahti, miss' on viidakko,
Se murhahankkeittemme väijyspaikka?

METSÄNVARTIJA.

Täss' ihan, tuossa lehdon liepeessä;
On soma sieltä teidän ammutanne.

PRINSESSA.

Somasti ammun, kiitos somuuteni;
Ja siksi puhut somast' amunnasta.

METSÄNVARTIJA.

Anteeksi! Semmoinen ei ollut mieli.

PRINSESSA.

Kuin? Ensin kiittää, sitten kieltää kieli!
Lyhyt ilo! En siis soma? Ah! ja voi!

METSÄNVARTIJA.

Soma, soma!

PRINSESSA.

Älä suotta liehakoi:
Ruseellas somuutta et antaa voi.
Totuutta puhut, peili; kiitos vaan!
(Antaa hänelle rahaa.)
Somalla rumat sanat palkitaan.

METSÄNVARTIJA.

On somaa kaikki, mit' on teillä omaa.

PRINSESSA.

Kas, raha rumast' oiti tekee somaa!
Oi, aika, oi sun tekopyhyttäsi!
Soma se auliin rumakin on käsi. —
Tule, jousi! — Laupeus nyt käy murhaamahan.
Jos hyvin osaa, niin saa moitteen pahan;
Mut maine pelastuu, kun sanon näin:
Jos ohi ammun, tein sen hellyyttäin;
Jos osaan, sillä taitoani turhaa
Vain näyttää tahdoin, mielessä ei murhaa.

Niin kyllä, niin, — ei ole paljon vajaa,
Ett' usein maine rumiin töihin ajaa,
Kun ulkonaisen kehun tähden vaan
Sydämmen hellä ääni uhrataan.
Niin minäi kiitoksen ja kehun tähden
Syyttömän eläinraukan tappoon lähden.

BOYET.

Niin paha naistakin kai kehu tyrkii,
Kun tämä vallanhimoisena pyrkii
Herransa herraksi?

PRINSESSA.

Niin, kehu yksin. Kehun multa saa
Se vaimo, joka miestään lannistaa.

(Kallo tulee.)

PRINSESSA. Tuoss' yksi uuden tasavallan jäsen.

KALLO. Jumal' antakoon hyvää iltaa! Anteeksi, kuka on se päärouva?

PRINSESSA. Hänet sinä, poika, helposti tunnet muista, joilla ei ole päätä.

KALLO. Kuka on se suurin rouva, se ylin?

PRINSESSA. Se pisin ja se paksuin.

KALLO.

Se pisinkö ja paksuinko? No, tosi se on tosi.
Jos hoikka kuin mun älyni ois teidän vyötäisenne,
Niin näiden neitein vyöhiköt ne sopis uumillenne.
Päärouva kai te olette, kun paksuin olette.

PRINSESSA.

Mik' asianne, mies? Mik' asianne?

KALLO.

Bironilt' ois vain kirje neiti Rosaliinalle.

PRINSESSA.

Sen herran hyvin tunnen. Tuo tänne kirje se!
Mies, syrjään käy! — Boyet, kun teill' on taito veistä käyttää,
Niin leikelkää tuo kukko.

BOYET.

Heti tahdon käskyn täyttää. —

Tää kirje harhateill' on, se ei tänne olekaan;
Se Jaquenettalle on.

PRINSESSA.

Mut se täällä luetaan.

Vahalta niskat taittakaa! Nyt kaikki kuulemaan!

BOYET (lukee) "Kautta taivaan, että olet kaunis, se on pettämätöntä; totta, että olet ihana; itse totuus, että olet rakastettava. Sinä kaunist kauniimpi, ihanata ihanampi, itse totuutta todempi, ole armollinen sankarilliselle vasallillesi! Se ylevämielinen ja suurivaltaisain kuningas Cophetua iski silmänsä turmiolliseen ja julkitunnettuun kerjuutyttöön Zenelophoniin,^[7] ja hän se olisi voinut täydellä syyllä sanoa: *veni, vidi, vici*, joka tulkittuna rahvaankielelle — oo sitä halpaa, obskuuria rahvaankieltä! — *videlicet*: hän tuli, näki ja voitti; yksi; näki, kaksi; voitti, kolme. Kuka tuli? Kuningas. Miksi tuli? Näkemään. Miksi näki? Voittaakseen. Kenen luo tuli? Kerjuutyön. Kenen näki? Kerjuutyön. Kenen voitti? Kerjuutyön. Lopputulos on voitto; kenen puolella? Kuninkaan. Vankeus on hyödyksi; kenen puolella? Kerjuutyön. Katastrofi on naiminen; kenen puolelta? Kuninkaanko? — ei, molempain yhden puolelta, tai yhden molempain. Minä olen kuningas, sillä sitä vaatii vertaus; sinä olet kerjuutyttö, sillä sitä todistaa halpuutesi. Tuleeko minun vaatia rakkauttasi? Sen voisin tehdä. Tuleeko minun väkisin voittaa rakkauttasi? Sen saattaisin tehdä. Tuleeko minun rukoilla rakkauttasi? Sen tahdon tehdä. Mitä saat sinä rempujen sijaan? hempuja; armojen sijaan? arvoja; itsesi sijaan? minut. Siis, odottaessani vastaustasi, alennan huuleni sinun jalkoihisi, silmäni sinun kuvaasi ja sydämmeni vähän joka paikkaan. Suurimman innon hartaammalla osoituksella sinun Don Adriano de Armado."

"Nemean leijona sua, lammasparkaa,
Jos ärjyy näin, kun saaliikseen sa saat,
Sen jalkain juureen nöyränä se karkaa,
Niin kisaks kääntyy himot raivokkaat.
Mik' olet, raukka, jos sa tenäät vastaan?
Suun ape, raivon syötti ainoastaan."

PRINSESSA.

Mik' onkaan viirikukko ja mikä kalvannoskaan

Tuon kirjeen kokoon pannut?
Moist' en ole kuullut koskaan.

BOYET.
Tuon tyylin minä tunnen, jos saatan oikein muistaa.

PRINSESSA.
Se oikein sit' on tyyliä, joll' oriita voi suistaa.

BOYET.
Se Espanjan Armado on, monarcho,^[8] hourupää;
Hovissa täällä kirjatoukkain poistaa ikävää.

PRINSESSA.
Mut kuules, poika, sananen. Ken antoi tämän? Ken?

KALLO.
Sen herra mulle antoi, johan sanoin sen.

PRINSESSA.
Ja kelle viedä?

KALLO.
Herralta, ja neidelle.

PRINSESSA.
Mut keltä herralta ja kelle neidelle?

KALLO.
Biron, yks meidän herroja, mun käski tämän kantaa
Ja erään Ranskan neiden, Rosaliinan, käteen antaa.

PRINSESSA.
Sin' olet harhaan käynyt. — Pois, herrat, astukaat! —
Tuoss' ota, tyttö, tuo; sa kohta kyllä omas saat.

(Prinsessa seurueineen poistuu.)

BOYET.
Kenenkä luoti sattui?

ROSALIINA.
Mitä? Kysyttekö multa?

BOYET.
Niin, enkel' ihanainen.

ROSALIINA.
Sen, jonk' antoi pyssy tulta.

Lauk! Leimaus!

BOYET.
Prinsessa ampuu sarvikkaita; mutta kun sa nait,
Niin sinä vuonn' ei sarvipäistä puutett' ole kait.
Lauk! Väjäys!

ROSALIINA.
No hyvä, minä ammun nyt.

BOYET.
Ja minkälaiseen pilkkaan?

ROSALIINA.
He, teihin: teill' on kauniit sarvet. Joko sattui nilkkaan?
Lauk! Väjäys!

MARIA.
Boyet, jo heretkätte: hän ampuu suoraan suuhun!

BOYET.
Syvemmä itse luodin saa hän. Joko osui luuhun?

ROSALIINA. Viskaanko sinuun vanhan Sanelman, joka oli jo mies silloin, kun Ranskan kuningas Pipin oli pikkuinen poika, mitä osaamiseen tulee?

BOYET. Niin että minä voin vastata yhtä vanhalla, joka oli aikaihminen silloin kuin Britannian kuningatar Ginevra^[9] oli pikkuinen tyttö, mitä osaamiseen tulee.

ROSALIINA (laulaa).

Et sinä osaa, osaa, osaa,
Et sinä osaa, hyvä mies.

BOYET.

Jos min' en, min' en, min' en osaa,
Niin osaa toinen, kuka ties.

(Rosaliina ja Katariina menevät.)

KALLO.

Mut tääpä oikein hupaisaa, kun kumpikin noin hosuu.

MARIA.

Ja ihmepaikka: pilkkaan ihan kummaltakin osuu.

BOYET.

Vai pilkkaan! Pilkkaan, sanotko? Se pilkka mieless' aina!
No, jotta kutis muistaisit, niin tulppa reikään paina.

MARIA.

Sivuitse meni! Totisesti, teill' on käsi heikko.

KALLO.

Lähemmä hänet päästäkää, kyll' osaa napaan veikko.

BOYET.

Jos mull' on käsi heikko, niin teidän auttanee.

KALLO.

Hän silloin voiton ottaa ja tulpan halkaisee.

MARIA.

Hyi, noita riettaan puheita! Kyll' onkin rivosuu!

KALLO.

Jos nuolest' ei hän lannistu, kyll' luodista lannistuu.

BOYET.

Voi siinä käydä hullustikin. Hyvästi, huu, huu!

(Boyet ja Maria menevät.)

KALLO.

Tuo maar on oikein moukka, ja pöllö, pässinpää!
Mut kylläpä minä ja naiset häntä koimme pehmittää!
Jes, sitä älyn lentoa ja hienoa törky-ivaa!
Siin' oli niin rietasta siivoa ja karkeata livaa!
Ja tuo Armado sitten — hänkös keimailee ja liuhkaa,
Ja naisten eellä astelee ja kantaa armon viuhkaa,
Ja heittää sormisuukkosen ja hienoon kiroilee!
Ja sitten kantapoikakin, tuo nokkela ja nirppu, —
Hyväinen taivas, sepä oikein pureva on kirppu!
Halloo! Heleijjaa!

(Melua kuuluu. Kallo menee.)

Toinen kohtaus.

Sama paikka.

(Holofernes, sir Nathanael ja Pöllö tulevat.)

NATHANAEL. Sangen kunnianarvoinen riistanajo, todellakin, ja hyvän omantunnon todistuksen mukaan toimitettu.

HOLOFERNES. Hirvi oli, niinkuin hyvin tiedätte, *sanguis*, täysiverinen; kypsä kuin herrais-omena, joka tuossa niinkuin juveeli kelluvi *coeli* — taivaan, taivaslaen, taivaankannen — korvassa, ja nyt, niinkuin raakilas, putoavi *terrae* — maan, mannun, mantereen — silmille.

NATHANAEL. Tosiaan, Herra Holofernes, te maar oikein sievästi noita epiteettejä vaihtelette, niinkuin kirjanoppinut ainakin. Mutta, hyvä herra, takaan, että se oli viisivuotias häkylähirvi.

HOLOFERNES. Herra Nathanael, *haud credo*.

PÖLLÖ. Ei se ollut mikään hautareeta, vaan sarvas.

HOLOFERNES. Mikä barbaarinen *intimatio*! Kuitenkin jonkinlainen *insinuatio*, ikäänkuin *in via* — hyvällä tiellä — *ad explicationem; facere*, tehdä, ikäänkuin *replicationem*, tai pikemmin, *ostentare*, osoittaa, ikäänkuin *suam inclinationem*, taipumustaan — sivistymättömän, sievistämättömän, säädystymättömän, siivottoman, siistimättömän, tai, oikeammin, oppimattoman, tai, oikean-oikeammin, vakaumattoman tapansa mukaan — pistää minun *haud credo'ni* sijaan metsänriistan.

PÖLLÖ. Sanoin, ettei se riista ollut mikään hautareeta, vaan sarvas.

PÖLLÖ. Kahdesti kiehutettu yksinkertaisuus, *bis coctus! O, monstrum* tietämättömyys, kuink' olet ruokoton!

NATHANAEL. Niin, outoapa ruokaa hälle kirjan herkut on. Hän ei ole koskaan, niin sanoakseni, syönyt paperia, hän ei ole mustetta juonut; hänen älynsä ei ole kyllytettyä; hän on pelkkä eläin, jolla on vain tylsemät osat tunnokkaat.

Nuo katokasvit luotu on, ett' osaisimme kiittää —

Jota teemmekin me, joilla on maku ja tunto —

Niist' oiva-hedelmistä, joita suuremp' äly siittää.

Minun ois yhtä sopimaton olla tyhmä houkka,

Kuin että tuosta tolvanasta tulis kirjatoukka.

Mut, *omne bene*, sanon; olen isä-ukon tuumaa:

Ei kestä kaikki tulta, vaikka kestävätkin kuumaa.

PÖLLÖ.

Te, kirjamiehet, arvatkaas: ken oli kuukautinen,

Kun syntyi Kain, ja viel' ei ole viisiviikkohinen?

HOLOFERNES. *Dictynna*, rakas Pöllö; *Dictynna*, rakas Pöllö.

PÖLLÖ. Mikä se tikkatynnä on?

NATHANAEL. Se on *Phoeben, Lunan*, kuun liikanimi.

HOLOFERNES.

Kuu oli kuukautinen jo, kun Aadam oli lapsi,

Ja viel' ei viisiviikkoinen, kun Aadam on harmaahapsi.

Allusioni ei muutu vaihdoksesta.

PÖLLÖ. Se on vallan totta: alasioni ei muutu vaihdoksesta.

HOLOFERNES. Jumala kykyäsi lohduttakoon! Minä sanoin, että allusioni ei muutu vaihdoksesta.

PÖLLÖ. Ja minä sanon, että yläsioni ei muutu vaihdoksesta, sillä kuu ei koskaan tule kuukautta vanhemmaksi; ja sanon sen vieläkin, että sarvas se oli, jonka prinsessa ampui.

HOLOFERNES. Herra Nathanael, tahdotteko kuulla extemporoidun, noin vain hihasta ravistetun, *epitaphium'in* hirven kuolemasta? Ja tietämättömän tyydytykseksi olen nimittänyt hirven, jonka prinsessa ampui, sarvaaksi.

NATHANAEL. *Perge*, hyvä herra Holofernes, *perge*, kun vain suvaitsette jättää rivoudet.

HOLOFERNES. Olen koettanut vähän noudattaa alkusointua, sillä se osottaa luontevuutta.

"Prinsessa keihäänkärjellänsä kaatoi kauniin tarvaan,

Tai ruunuhirven sanon, kun sen kaatoi ruunupää;

Tai, kun on somat sarvet sillä, sanokaamme sarvaan;

Ja huuto käy, ja sarvas tarvas viitaan vilistää;

Ja hallit haukkuu, jouset paukkuu, vastaan vastaa vaarat,

Kun kaatuu tarvaat, ruunuhirvet, sarvaat sarvihaarat."

NATHANAEL. Tavaton pää, oikein älyniekka!

PÖLLÖ. Kylläpä sen pää vähän tavattomasti niekkaakin.

HOLOFERNES. Se on lahja, jonka omistan, vähäpätöinen, vähäpätöinen; kummallinen, hullunkurinen henki, täynnä muotoja, kuvia, haamuja, esineitä, aatteita, havainnoita, mulkkauksia ja mullistuksia. Ne ovat sinneet muistiin mahalaukussa, kasvaneet *pia mater'in* äidinkohdussa ja ilmoille syntyneet tilaisuuden kypsessä. Mutta se lahja on hyvä niissä, joissa se on terävä, ja minä olen siitä kiitollinen.

NATHANAEL. Herra, minä kiitän Jumalaa teistä, ja niin voivat seurakuntalaisenikin tehdä; sillä pojat saavat teiltä hyvää johdatusta, ja tyttäret varttuvat vahvasti teidän kauttanne; te olette oiva *membrum* yhteiskunnassa.

HOLOFERNES. *Mehercle*, jos pojat ovat älykkäitä, eivät he tarvitse ohjausta, ja jos tyttäret ovat vastaanottavaisia, tahdon heissä parastani koettaa. Mutta, *vir sapit, qui pauca loquitur*.

Feminiini-henki meitä tervehtää.

(Jaquetta ja Kallo tulevat.)

JAQUENETTA. Jumal' antakoon hyvää huomenta, herra kirkherra!

HOLOFERNES. Herra kirkherra, — *qvasi* kirkiherra. Mutta ketä se kirki vetää?

KALLO. Sitä, herra koulumestari, joka on enimmin tikanpojan näköinen.^[10]

HOLOFERNES. Tikanpojan näköinen! Neronleimaus maanturpeesta, kyllin hyvä piikiven

kipinäksi, kyllin hyvä pääryllyksi sialle! Somaa, sievää!

JAQUENETTA. Hyvä herra kirkherra, olkaa hyvä, lukekaa tämä kirje minulle. Kallo on sen minulle tuonut, ja don Armado on sen minulle lähettänyt. Lukekaa se, olkaa hyvä.

HOLOFERNES. *Fauste, precor gelida quando pecus omne sub umbra ruminat* — ja niin edespäin. Ah, sinä hyvä vanha Mantuanus!^[11] Minä voin sanoa sinusta samaa kuin matkustaja Venetiasta:

— Vinegia, Vinegia,
chi non ti vede, non ti pregia.

Vanha Mantuanus! Vanha Mantuanus! Joka ei sinua ymmärrä, se ei sinua rakasta. — *Ut, re, sol, la, mi, fa.*^[12] — Anteeksi, hyvä herra, saanko kuulla sisällyksen? Tai pikemmin, niinkuin Horatius sanoo tuossa — — Mitä hittoa, värssyjäkö?

NATHANAEL. Niin kyllä, ja sangen oppineita.

HOLOFERNES. Suokaa minun kuulla siitä stroofl, stanza, värssy. *Lege, domine.*

NATHANAEL (lukee).

"Jos lempi valan rikkoo, niin kuinka lempeen vannon?

Min kauneuteen vannon, se pysyy, eikä muu.

Vaikk' itseni ma petän, sua pettääkö mä hannon?

Kuin pajuvitsa taipuu sun eessäs tammipuu.

Pois kirjans' oppi heittää ja silmiäsi lukee,

Niissä' ilot kaikk' on, mitä vain voi taito käsittää.

Sun tuntemises yksin se tiedon tiedoks pukee;

Se kieli vain on viisas, ken voi sua ylistää.

Ken ei sua ihmettele, se vain on tietopuoli —

Mun älyni on ylväs, kun ihmetellä voi.

Zeun jylinä on äänes ja silmäs Zeun on nuoli:

Kun vihoissas et ole, tää sähköy, tuo se soi.

Suo, taivaallinen, anteeks, ett' alhain maisin kielin

Ma taivaan kauneutta näin ylistellä mielin!"

HOLOFERNES. Te ette löydä apostrofeja ja hairahdutte näin korosta. Antakaahan kun minä tuota *canzonettaa* silmäillen! Tässä on vain tavumittaa tarkattu, mutta eleganssi, keveys, runouden kultainen poljento — *caret*. Ovidius Naso se vasta oli mies! Ja miksikä juuri Naso? Siksi että hän haistamalla vainusi fantasian lemuavat kukkaset, mielikuvituksen ponnet. *Imitari* ei ole mitään; *imitari* voi koira herraansa, apina hoitajaansa, opetettu hevonen ratsastajaansa. Mutta, *damosella*, neitsyt, onko tämä kirje osoitettu teille?

JAQUENETTA. On, herra, sen on lähettänyt eräs herra Biron, tuon vieraan kuningattaren hovimiehiä.

HOLOFERNES. Tahdon katsastaa päällekirjoitusta. "Ihanaisimman neiti Rosaliinan lumivalkeaan käteen." Tahdon uudestaan tarkastaa kirjeen hengestä sen persoonan nimitystä, joka on sen kirjoittanut sille henkilölle, jolle se kirjoitettu on. "Teidän korkeasukuisuutenne nöyrin, alamaisin palvelija, Biron." Herra Nathanael, tämä Biron on niitä kuninkaan valakumppaneita, ja tässä hän on asettanut sen vieraan kuningattaren saattonaiselle kirjeen, joka *accidentaliter tai per progressionem* on joutunut harhaan. — Sipsuta ja mene, pikku ystävä; jätä tämä kirje kuninkaan kuninkaalliseen käteen; se saattaa koskea tähdellisiä asioita. Älä kuluta aikaa niaamisiin; minä vapautan sinut velvollisuudestasi. *Adio!*

JAQUENETTA. Hyvä Kallo, tule mukaan. — Jumala varjelkoon teidän arvoisuuttanne!

KALLO. Tulen kanssasi, tyttö.

(Kallo ja Jaquetta menevät.)

NATHANAEL. Te olette toimittanut tämän asian jumalanpelvossa ja sangen omantunnon mukaisesti; ja niinkuin muudan kirkkoisä sanoo —

HOLOFERNES. Älkää puhuko, pastori, kirkkoisistä; minä pelkään kaikkia kaunistelevia kaunistuksia. Mutta palataksemme värssyihin: pidättekö niistä, herra Nathanael?

NATHANAEL. Vallan erinomaisesti, mitä kirjoitustapaan tulee.

HOLOFERNES. Minä tänään lounastan erään oppilaani isän luona, missä, jos te ennen atriaa suvaitsette ruokaluvulla ylösrakentaa pöytäkuntaa, minä sen *privilegium'in* nojalla, jota sanotun lapsen tai oppilaan vanhempain luona nautin, tahdon ottaa toimittaakseni teidän *benvenuto'nne*; ja jossa samassa paikassa tahdon toteen näyttää, että sanotut värssyt ovat sangen opittomat ja vailla sekä runouden että älyn että mielikuvituksen tuoksua. Minä pyydän teitä seurakseni.

NATHANAEL. Ja minä kiitän teitä, sillä seura on — niinkuin raamatussa sanotaan — elämän onnellisuus.

HOLOFERNES. Ja, *haud dubito*, raamattu on näissä asioissa erehtymätön tuomari. — (Pöllölle.) Herra, teidätkin minä kutsun. Ette saa evätä; *pauca verba*. Tulkaa! Jalosukuiset ovat riistanajossa, ja me menemme virvoituksille.

(Menevät.)

Kolmas kohta.

Toinen kulma samaa puistoa.
(Biron tulee, paperilehti kädessä.)

BIRON. Kuningas vainuu otusta; minä vainoon itseäni. He ovat pikiintyneet ajoonsa; minä olin ajautunut pikeen, — pikeen, joka jättää tahran. "Tahran"! Ruma sana. No niin; paina puuta, suru! sillä niin sanotaan narrin sanoneen, ja niin sanon minäkin, ja minä olen narri. Hyvin todistettu, äly! Jumal' avita, tuo lempi on yhtä hupsu kuin Ajax, se tappaa lampaista, se tappaa minut; minä olen lammas. Taaskin hyvin todistettu minun puoleltani! En tahdo lempiä; jos sen teen, niin hirttäkööt minut! En, totta totisesti, en tahdo. Mutta ah, hänen silmänsä! — kautta taivaan valkeuden, jos ei tuota hänen silmäänsä olisi, niin en häntä lempisi; niin, noita hänen kahta silmäänsä! Niin oikein, minä en tee tässä maailmassa muuta kuin valehtelen, ja valehtelen omaan kurkkuuni. Minä lemmin, kautta taivaan, ja olen siitä oppinut runonteon ja raskasmielisyyden; ja tässä on kappale runojani, ja tässä raskasmielisyyteni. Yhden sonettini hän on jo saanut; hupsu sen vei, narri sen lähetti, ja neiti sen sai. Herttainen hupsu, herttaisempi narri, herttaisain neiti! Kautta maan ja taivaan, olisipa tuo soma sutkaus, jos nuo toisetkin kolme olisivat samassa kiipelissä! Tuossa tulee yksi, paperi kädessä. Jumala armossa suokoon hänen huokailla!

(Kiipeää puuhun.)
(Kuningas tulee, paperilehti kädessä.)

KUNINGAS.
Voi mua!

BIRON (syrjään). Haavoitettu, kautta taivaan! — Jatka, rakas Cupido! Sinä olet linnunnuolellasi satuttanut häntä vasempaan nisänpäähän. — Toden totta, salaisuuksia! —

KUNINGAS (lukee).

"Niin hellää suuteloä päivän kulta
Ei ruusun kastepisaraille suo,
Kuin sinun silmäs säteilevää tulta
Yökasteelle mun kasvojeni luo.
Niin kimaltelevista syvyyksistä
Ei heijastele hopeainen kuu,
Kuin kuvas minun, kurjan, kyynelistä:
Jok' itkun karpaloon se kuvastuu.
Jokainen kyynel, joka silmään kierii,
Triumfivaunuissaan sun voittoon vie.
Kas, kuinka kyynelvirta yhä vierii!
Mun tuskani sun maineesi on tie.
Äl' itsees mielly, muuten peilinäs
Iäti itkeä saan edessäs.
Sulouttas, valtain valtias, ei kieli
Voi kertoa, ei ajatella mieli."

Mitenkä sais hän tietää tuskani?
Paperin tuohon lasken.
(Päästää lehden kädestään.)
Armas metsä,
Luo varjos hupsun töihin! Kuka tulee?

(Vetäytyy syrjään.)

(Longaville tulee, paperilehti kädessä.)

(syrjään).

Mitä? Longaville? Ja lukee? Kuunnelkaamme!

BIRON (syrjään).
Sun kaltaisesi narrin lisää saamme.

LONGAVILLE.
Voi mua! Rikoin valani.

BIRON (syrjään). Hän kulkee
Paperi rinnoilla, kuin valapatto.^[13]

KUNINGAS (syrjään).
Hän lempii! Häpeäni seuraa saa.

BIRON (syrjään).
Niin, toinen juoppo toista rakastaa.

LONGAVILLE.
Minäkö ensimmäinen valapatto?

BIRON (syrjään).
Sua lohduttaa voin: kaksi muuta
peittää sama katto.
Sa tulet triumviiriksemme, paikkaan ylimpään,
Cupidon kaakinpuuhun, johon hölmöt hirtetään.

LONGAVILLE.
Nää jäykät värssyt lempeä ei nostaa voi.
Maria, lemmenvaltiaani, oi!
Ei, proosaks puhun; hukkaa riimityö!

BIRON (syrjään).
Oi, riimi Cupidon on housun vyö;
Sit' älä tarvele.

LONGAVILLE.
No, tämä menköön!
(Lukee.)

"Sun silmäs, joka puhuu taivaan kieltä
Ja jonk' on suhteen mailma voimaton,
Mun vietellyt on valanehdon tieltä.
Sun tähtes rikon, — sekö rikost' on?
Pois naiset kielsin, mutta sinä vainen
Oot jumalatar, sua en kieltää saa;
Ei taivaan lempeen koske vala mainen;
Sun armos synnistä mun puhdistaa.
Valat on henkeä, ja usvaa henki;
Kun maahan paistat, päiväyt, sätees sun
Tään haihduttavat usma-valasenki;
Siis jos se rikkuu, syy ei ole mun,
Sen vaikka rikon. Viisas valan parhaan
Pois vaihtaa paratiisin ilotarhaan."

BIRON (syrjään).
Tuo vain on maksan kiihkaa, vain hekkumaa se valvoo.
Vai kana jumalatar! Epäjumalia palvoo!
Oi, auta, Herra, auta! Nyt harhaan joudutaan.

LONGAVILLE.
Tään kenen kanssa lähetän? — Haa! Seuraako saan?

(Kätkeytyy.)
(Dumaine tulee, paperilehti kädessä.)

BIRON (syrjään).
He piilosilla leikkivät, kuin lapset konsanaan.
Ma täällä ilmass' istun kuin puolijumalainen
Ja narriparkain salatöitä tähystelen vainen.
Viel' yksi säkki myllyyn! No, no älä perhanassa!
Dumaineekin! Neljä kurppaa siis yhdess' altahassa!

DUMAINE.
"Oi, jumalainen Katri!"

BIRON (syrjään).
Oi, rienaileva narri!

DUMAINE.
Oi, kautta taivaan, ihme on hän henkimaaailmain!

BIRON (syrjään).
Ei, kautta maan, hän ruumiikas on! Valehtelet vain.

DUMAINE.
Sen ambratukan rinnall' on itse ambra tummaa.

BIRON (syrjään).
Oi, korppi ambrankeltainen, se jotakin on kummaa!

DUMAINE.
Kuin setri sorja.

BIRON (syrjään).

Väärä! On toinen olka näivä
Kuin lapsen kantajalla.

DUMAINE.

Hän kaunis on kuin päivä.

BIRON (syrjään).
Kuin jotkut päivät; mut ei silloin saakaan päivä paistaa.

DUMAINE.
Oi, että toivomaani jo saisin minä maistaa!

LONGAVILLE (syrjään).
Ja minä myös!

KUNINGAS (syrjään).
Ja minä myös, oi isä taivainen!

BIRON (syrjään).
Aamen, ja minä myös! Niin tulis ilo ainainen.

DUMAINE.
Unohtaa hänet tahtoisin; mut hän vain elamoi
Kuin kuume veressäni; hänt' unohtaa en voi.

BIRON (syrjään).
Kuin kuume veressäsi! No, avaa sitte suonta
Ja laske armas kupposeen: siin' oisi älyn juonta!

DUMAINE.
Ma vielä kerran silmäelen tätä runo-rukkaa.

BIRON (syrjään).
Ma vielä kerran nään, kuink' älyn lemmenhoukka hukkaa.

DUMAINE (lukee).

"Poika näki lempivä
Kevätkuussa, lemmentuussa,
Kuinka kukka hempiä
Tuuditteli tuulen suussa;
Hieno kukkasen on huuli,
Sille suuta suikkaa tuuli.
Poika lemmensairas sois,
Taivaan tuuli hän ett' ois:
'Tuuli poskeasi muiskaa,
Suo se riemu mulle!' kuiskaa.
'Mutta ah! ma valan tein,
Sua en koskaan taittaaksein.
Vala tuo on nuoren hukka:
Nuoren poimittava kukka.'
Syntisekskö sanot mun,
Jos sun tähtes hairahdun?
Zeus sun tähtes vannois vainen,
Ett' on Juno mustalainen;
Valtansa hän vaihtais pois,
Jos vain lempes voittaa vois."

Tuon lähetän, ja vielä monta, monta,
Joiss' ikävääni lausun suunnatonta.
Jos Longaville, Biron ja kuningas
Myös lemmess' oisi! Esimerkki, kas,
Petoksen tahrasta mun puhdistaisi:
Ei houkkain joukoss' yhtä huomattaisi.

LONGAVILLE (astuu esiin).
Dumaine, sun lempes armoton on vasta,
Kun lemmentuskiis etsit osakasta.
Sa kalpenet, mut punastuisin minä,
Jos joutuisin noin ansaan kuin nyt sinä.

KUNINGAS (astuu esiin).
Punastu vain! Syyss' olet yksin verroin,
Ja herjatessas herja kaksin kerroin.
Mariaa etkö lemmi? Eikö sille

Runoja koskaan tehnyt Longaville?
Povelleen koskaan ristiin käsiään
Ei pannut, vaimentaakseen sydäntään?
Ma tuonne pensaikkoon kun piilouduin,
Näin teidät, puolestanne punastuin;
Näin ilveenne ja kuulin runon pauhun,
Himonne näin ja huokaustenne sauhun.
"Ah!" sanoi toinen, kehui silmäin tulta;
"Zeus!" sanoi toinen, kiitti hiusten kultaa.

(Longavillelle.)

Sa pattovalall' aioit taivaan ostaa.
(Dumainelle.)

Ja sinä Zeunkin petturiksi nostaa.
Biron mit' arvellee, kun kuulla saa,
Ett' oli valanne vain joutavaa?
Kuink' ilkkuukaan ja ivaa salamo!
Ja kuinka nauraa, hyppii, ilakoi!
En, vaikka mailman saisin, enpä soisi
Ett' yllättää näin minua hän voisi.

BIRON.

Siis heti ruoskin tekopyhän juonet.
(Astuu alas puusta.)

Ah, valtiaani, mulle anteeks suonet.
Hyväinen! Miksi lemmest' ahdistat
Maan matoja, kun itse rakastat?
Ei silmäs vaunu, ei! Sen kyynelissä
Erästä prinsessaa ei näkyvissä!
Et rikkonut sa vannomaasi valaa!
Hyi, runot vain on riimisevän alaa!
Sua eikö hävetä? Teill' eikö kellään
Häpyä, näin kun teitä yllätellään?
Te näätte toisissanne raiskan, te,
Mut minä teissä huomaan malkanne.
Mit' ilvettä ma näin ja hullutusta
Ja tuskaa, huolta, voiikkaa, huokausta!
Tuoll' istuin tyynnä levossa, ja kas,
Jo muuttuu sääskeks itse kuningas,
Suur' Hercules se hyrrää kierittää,
Salomo viisas polskaa vierettä
Ja Nestor nakkaa piippaa poikain kanssa
Ja synkkä Timon nauraa tosissansa!
Miss' istuu tuskas? sano, Dumaine hyvä;
Ja missä, Longaville, sun vaivas syvä?
Ja kuninkaani? Sydämmessä, haa! —
Häälientä, hei!

KUNINGAS.

Jo karvaaks pila saa.
Sin' olet salaa yllättänyt meitä.

BIRON.

Te yllätitte mun, en minä teitä.
Olen kunnan mies; ma synnin tekisin,
Jos pyhän valani ma rikkoisin.
Min' olen yllätetty, teidänlaiseen
Kun seuraan yhdyin perin horjuvaiseen.
Runoja teinkö minä? Huokailinko
Ma Riika piikkaa? Aikaa kulutinko
Koruun ja loruun? Ylistinkö myötä
Näköä, otsaa, silmää, rintaa, vyötä,
Tai kättä, jalkaa, säärtä, päkiätä,
Suuta ja muuta? — (Aikoo mennä.)

KUNINGAS.

Seis, seis! Mikä hätä?
Ken pakoon juoksee? Kunnan mies vai varas?

BIRON.

Paeta lempeä on teko paras.

(Jaquetta ja Kallo tulevat.)

JAQUENETTE.

Kiesauta kuningasta!

KUNINGAS.

Mik' on tuo kapine?

KALLO.

Vain kapinaa.

KUNINGAS.

Vai kapinaa! No mitä tähtää se?

KALLO.

Ei mitään, herra.

KUNINGAS.

No, jos se on mitään tähtäämättä,
Niin pois voit kapinoines sa mennä suoraa kättä.

JAQUENETTE.

Ma pyydän, hyvä herra, tää kirja lukekaa:
Kirkherra sitä epäili, se lienee kapinaa.

KUNINGAS.

Biron, se lue läpi.

(Biron lukee kirjeen.)

Mut keltä sinä sait sen?

JAQUENETTE.

He, tuolta Kallolta.

KUNINGAS.

Ja keltä sinä sait sen?

KALLO.

Dun Adramadiolta, Dun Adramadiolta.

(Biron repii kirjeen palasiksi.)

KUNINGAS.

Mik' on sun? Rikki revit sen? Näit vaaralliseks kait sen?

BIRON.

Vain turhaa, herra, joutavaa! Pois heittäkätte pelko.

LONGAVILLE.

Kas, kuink' on kiihkeissään hän! Tuosta täytyy ottaa selko.

DUMAINE (noukkii palaset maasta).

Bironin on se käsialaa; tuoss' on nimi alla.

BIRON (Kallolle).

Äpärä sinä, pöllöpää, mun häpäisetkö vallan? —

Niin, tunnustan sen, syypää olen, syypää.

KUNINGAS.

Näänkö unta?

BIRON.

Kun kolmeen narriin neljäs yhtyy, täys on ruokakunta.

Te kuningas, ja minä, ja tuo, ja tuokin tuolla,

Olemme lemmenvarkaita, ja meidän täytyy kuolla.

Ma lisää kerron, mut ei nuo saa silloin olla lässä.

DUMAINE.

Nyt tasaluvuss' ollaan.

BIRON.

Niin, meit' on neljä tässä. —

No, eikö kyyhkyt mene?

KUNINGAS.

Pois, moukat, lähtekää!

KALLO.

Pois kunnan väki ajetaan, ja konnat tänne jää.

(Kallo ja Jaquetta menevät.)

BIRON.

Nyt, rakastajat rakkaat, syleilyyn!
Liha ja veri kaiken kantaa syyn.
Merell' on luode, vuoksi; taivas muuttuu,
Ja vanhaan sääntöön veri nuori suuttuu.
On jokaisella luonnossansa määrä,
Siis meidän täytyi tehdä vala väärä.

KUNINGAS.

Tuo kirje sunko lempes oli luomaa?

BIRON.

Kysyykin! Ken vain Rosaliinan huomaa,
Se niinkuin raaka villi Indianmaan,
Kun kirkkaan idän portit aukeneepi,
Pää kumarassa, huikauksissaan,
Syleillen halpaa maata suuteleepi.
Ken röyhkän kotkankatseen rohkeneis
Sen tytön taivaalliseen otsaan luoda
Ja ei sen kirkkaudesta huikeneis?

KUNINGAS.

Kas vain tuot' intoa ja kiihkaa tuota!
Mun armaani on heljä kuu, mut sun
Se tuskin näkyvä on tähtiräivä.

BIRON.

Siis min' en minä, ei nää silmät mun.
Mun armaani jos häipyy, yöks käy päivä.
Suloista valituimmat kerääntyy
Kuin kukkakauppaan hänen poskillensa,
Siin' eri arvot yhdeks yhdistyy
Ja itse moite vait on moitteinensa.
Kaikk' ota puhetaidon kauneudet, —
Rusetta turhaa! Hän ei kaipaa noita;
Kehua sopii kauppatavaroita;
Vain rumennust' on vajaat kiitokset.
Erakko kurttu, sadan talven mies,
Siloittuu hänen katseestaan ja suortuu,
Pois putoo hartioilta iän ies,
Ja kehtolapseks sauvaniekka nuortuu.
Oi, maailmaan, hän aurinkona paistaa!

KUNINGAS.

Kuin musta puu on armaas, toden totta.

BIRON.

Kuin musta puuko? Puuta jumalaista!
Jos siit' ois puusta vaimo, kelpais ottaa.
Tääll' onko kirjaa? Vala lukekaa;
Ma vannon: kauneus ei kauneutta,
Tuon silmästä jos kauneuttaan ei saa.
Tuo mustuus suloisint' on suloutta.

KUNINGAS.

Ihmettä! Musta vankilan on pinta,
Yön hipiä ja airut helvetin,
Mut taivaan otsa kauneutt ihaninta.

BIRON.

Piru se kiusaa valoss' enkelin.
On armaan kulmat mustat murheissaan
Siit', että punaus ja tekotukka
On monen pojan viettelys ja hukka;
Siks kauneus hänessä on mustissaan.
Hän ajan muodin kääntää tavoilleen:
Jo nyt on luonnon väri punausta,
Ja puna, välttääksensä parhausta,
Itsensä mustaa hänen mielikseen.

DUMAINE.

No, siks se nuohoojakin musta on.

LONGAVILLE.

Ja kolarikin kiiltää niinkuin piki.

KUNINGAS.

Siks ihollansa kerskaa neekeriki.

DUMAINE.

Nyt loistaa yö, on soihtu tarpeeton.

BIRON.

Nuo teidän neidot sadetta ei kestä:

Varovat, että maali viruis pois.

KUNINGAS.

Sun neittäs sietäis satehessa pestä:

Monikin likasilmä kauniimp' ois.

BIRON.

Ma kauniiks häntä kehun tuomiopäivään.

KUNINGAS.

Piru silloin vähemmän sua säikyttää.

DUMAINE.

Noin voikin rakastua moiseen räivään!

LONGAVILLE.

On yhtä helttusi ja saapas tää.

(Näyttää kenkäänsä.)

BIRON.

Jos katukiviä sun silmäs oisi,

Hän liian siro niit' ois polkemaan.

DUMAINE.

Hyi, hitto! Silloin katu nähdä voisi,

Mit' ei voi muuten silmä konsanaan.

KUNINGAS.

Siis lemmimmekö kaikki todellaki?

BIRON.

Niin, kaikki ollaan valapatureita.

KUNINGAS.

Todista, Biron, ettei rikkureita

Täss' olla, ett' on pyhä lemmen laki.

DUMAINE.

Niin kyllä, täytyy paha liehistellä.

LONGAVILLE.

Oo, jokin keino, kuje verraton,

Mill' oisi perkelettä silitellä!

DUMAINE.

Valarikon rasvaa!

BIRON.

Sitä tarvis on. —

No, kuulkaa siis, te lemmen miekkamiehet!

Muistelkaa mitä ensin vannoitte:

Lukea, paastota, ei naista nähdä, —

Se nuoruuden on majesteetin pilkkaa.

Te paastota! Teill' liian nuor' on vatsa,

Ja kieltäymys se siittää tauteja:

Ja opille kun valan teitte, herrat,

Niin kukin teistä kirjat vannoi pois.

Haaveilla, mieltiäkö aina voitte?

Te, kuningas, ja sinäkin, ja sinä,

Kuink' oisitte te löynneet tiedon aarteet,

Jos kauniit' ei ois naisen kasvoja?

Naissilmistä ma tämän opin sain:

Ne on se opinahjo ja se kirja,

Jost' ammensi Prometheus tulensa.
Tuo kirjain tonkiminen kahlehtii
Niin verisuoniin virkut elonhenget,
Kuin ponnistus ja alituinen liike
Lamauttaa matkamiehen jännevoiman.
Kun naista näkemästä kieltäydyytte,
Niin silmän käytön pois te kielsitte,
Ja opin myös, jok' oli valan aihe.
Maailmass' onko kirjaa, joka niin
Opettaa kauneutta kuin naisen silmä?
Niin, oppi vain on jokin lisä meissä,
Ja oppimme on siellä, missä me;
Siis naisen silmiss' itsesi jos näet,
Niin näet kaiken oppisikin niissä.
Oo, valan teimme opiskella, herrat,
Ja sillä kirjat pois me vannoimme.
Te, kuningas, ja sinäkin, ja sinä,
Teist' irti saisko lyijynraskas miete
Niin hehkuvia runosäkeitä
Kuin kauniin opettajan sulosilmä?
Muu oppi innotonna aivoiss' istuu,
Työjuhduillaan kuiville se tuskin
Isosta vaivast' elintarpeet suo;
Mut lempi, naisen silmästä' opittuna,
Ei elä yksin aivoin kammitsoissa,
Vaan elementtein voimalla se kiertää
Kuin aatos nopeasti joka tarmon
Ja panee joka tarmoon kaksoistarmon,
Lisäten näin sen tehoa ja tointa.
Siit' aimo terävyyden silmä saa;
Kotkankin näön sokaa lemmen katse;
Pieninkin ääni lemmen korvaan soi,
Miss' urkkivan on varkaan kuulo tylsä;
Arempi, hienompi on lemmen tunto
Kuin herkät sarvet etanan; ja mairreemp'
On maisti lemmellä kuin Bacchuksella.
Sisultaan lempi on kuin Hercules,
Ain' ylös Hesperidein puihin kiipee;
Kuin Sfinxi viekas, sulosointuinen
Kuin kannel, Phoiboon hiuksin kielitetty.
Kun lempi haastaa, jumaltenkin kuoro
Nukuttaa taivaan unilauluillaan.
Ei tohdi runoniekka kynään käydä,
Jos sit' ei kasta lemmen huokauksiin;
Mut silloin villin korvaa runo hurmoo
Ja tyranniinkin hellyytt' istuttaa.
Naissilmistä mä tämän opin sain:
Niiss' yhä Prometheuksen tuli säihky.
Ne on se kirja, opinahjo, koulu,
Mi koko mailmaa ohjaa, tukee, neuvoo;
Ei ilman niitä mitään kelpavaa.
Pois naiset vannoa on narrin työtä,
Ja narrin työt' on pitää moinen vala.
Viisauden tähden — jok' on kaikkein mieleen
Ja lemmen tähden — jonk' on mieleen kaikki
Ja miehen tähden — jost' on naisen synty —
Ja naisen tähden — jost' on miehen alku —
Pois valat, jotta saamme itsemme!
Valaamme muuten itse hukkaannumme.
On hurskastakin moinen valan rikko,
Täss' itse laupeus kun täyttää lain;
Ja mik' on ero laupeuden ja lemmen?

KUNINGAS.

Siis, pyhä Amor! Taistoon, soturit!

BIRON.

Esille pamput! Hyökkäys päälle, herrat!
Hei, hopsan, kumoon kaikki! Mutta neuvon,
Ett' olkaa taistelussa selin päivään.

LONGAVILLE.

Vakaasti puhukaamme, ilkkumatta:
Siis noita ranskakkoja kosimme?

KUNINGAS.

Niin, ja ne saamme myös. Siis miettikäämme
Huvia heille heidän teltoissaan.

BIRON.

Mut puistost' ensin tänne tuomme heidät,
Ja palatessa kukin armastaan
Kädestä viepi. Iltapuolla sitte
Jotakin kummaa ratoks keksimme,
Niin sopivaa kuin lyhyt aika myöntää.
Ilot, hyyt, naamiaiset toimitamme,
Näin kylväin Lemmen tielle kukkiamme.

KUNINGAS.

Pois! Käyttäkäämme mitä aikaa jää;
Ei aikaa nyt saa turhaan menettää.

BIRON.

Ken kylvää lustett', ei saa viljaa niittää;
Tasaista uraans' oikeus kulkee vaan.
Lepakot vaimoiks rikkureille riittää;
Parempaa kuparill' ei saadakaan.

(Menevät.)

VIIDES NÄYTÖS.

Ensimmäinen kohtaus.

Toinen kulma samaa puistoa.

(Holofernes, Nathanael ja Pöllö tulevat.)

HOLOFERNES. *Satis qvod sufficit.*

NATHANAEL. Kiitän jumalaa teistä, herra. Teidän pöytäpakinanne olivat teräviä ja sisältörikkaita; huvittavia, olematta naurettavia, älykkäitä, olematta teeskenneltyjä, rohkeita, olematta omahyväisiä, uutukaisia, olematta siltä vääraoppisia. Keskustelin tänä *quondam* päivänä erään kuninkaan seuralaisen kanssa, jonka arvo, nimi eli nimitys on Don Adriano de Armado.

HOLOFERNES. *Novi hominem tamqvam te.* Hänen huumorinsa on lennokas, puhetapa peremptorinen, kieli lipeä, silmä kunnianhimoinen, käynti majesteetillinen ja koko yleiskäytös turhamainen, naurettava ja pöyhkeä. Hän on liian keimeä, liian konstaileva, liian teeskennelty, liian eriskummainen, ikäänkuin liian ulkomaalaistunut, jos niin saan sanoa.

NATHANAEL. Sangen erinomainen ja valittu *epitetum*.

(Ottaa esiin muistikirjansa.)

HOLOFERNES. Hän venyttelepi puheliaisuutensa rihmaa hienommaksi kuin hänen todistelunsa säie sallii. Minä inhoan tuollaisia fanaattisia fantasmeja, tuollaisia epäseurallisia, turhantarkkoja apinoita, tuollaisia oikeinkirjoituksen räähkääjiä, jotka sanovat "nuo", kun pitäisi sanoa "nuot"; "ne", kun pitäisi ääntää "net" — n, e, t, eikä n, e; jotka tavaavat "selän", eikä "seljän"; "lukia" *sine* j, eikä "lukija" *cum* j; "punainen" on "punanen", "haaksi" *vocatur* "hahti", "taakse" *abbreviatur* "taa". Semmoinen on inhoittavaa — tai niinkuin hän sanoisi: inhottavaa — siitä sukeltaa esiin *insania — ne intelligis; domine?* — mielettömyys, hupsuus.

NATHANAEL. *Laus deo, bone intelligo.*

HOLOFERNES. *Bone? bone*, kun pitäisi olla *bene*. Priscianukselle pieni korvapuusti! Olkoon menneeksi!

(Armado, Tiisa ja Kallo tulevat.)

NATHANAEL. *Videsne, quis venit?*

HOLOFERNES. *Video et gaudeo.*

ARMADO (Tiisalle). Spoika!

HOLOFERNES. *Qvare* spoika, eikä poika?

ARMADO. Rauhan miehet, tervehdykseni!

HOLOFERNES. Sotaisa herra, *salutationem!*

TIISA (syrjään Kallolle). He ovat olleet suurissa kielipidoissa ja sieltä varastaneet rippeet.

KALLO. Oo, he ovat jo kauan eläneet sanojen sekalatkulla. Ihmettelen, että herrasi ei jo ole sinua niellyt sanan verosta, sillä ethän ole kiireestä kantapäähän niinkään pitkä kuin *honorificabilitudinitatibus*; helpompi on nielaista sinut kuin lökari-rusina.

TIISA. Vait! Jyrinä alkaa.

ARMADO (Holoferneelle). Monsieur, tehän olette kirjanoppinut?

TIISA. On oikein, hän opettaa pojille aapiskirjaa. — Mitä on a, b, takaperin luettuna, sarvet päällä?

HOLOFERNES. Bä, *pueritia*, sarvijaakko.

TIISA. Bä, tyhmä pässi, sarviniekka. — Kuulette, että hän on oppinut.

HOLOFERNES. *Qvis, qvis*, sinä kerake?

TIISA. Yhdestoista kerakkeista, jos te ne luettelette järjestyksessä, taikka kuudes, jos naikkonne sen tekee.

HOLOFERNES. Kyllä minä: dee, hoo, jii, koo, ällä, ämmä...

TIISA. On lammas. Jahka minä jatkan: ännä, pee, ärrä, ässä, tee; nyt te olette lammas.

ARMADO. No, kautta *Mediterraneum'in* suolaisen laineen, sepä sievä isku, sukkela älyn pisto! Puksis, muksis, pau ja pilkkaan! Sillä sutkalla oli sarvet.

TIISA. Ja jos lapsukainen ne panee vanhan miehen päähän, niin tulee siitä sarvipää.

HOLOFERNES. Mikä tarkoitus? Mikä tarkoitus?

TIISA. Sarvet.

HOLOFERNES. Sinä väittelet kuin *infantia*. Mene hyrrääsi hyräyttämään!

TIISA. Jos annatte sarvenne hyrräksi, niin kyllä minä hyräyttelen teidän häpeäänne *circum circa*. Hyrrä aisankannattajan sarvista!

KALLO. Vaikk'ei olisi minulla muuta maailmassa kuin penni, niin antaisin senkin sinulle, että saisit ostaa piparkakkuja. Varrohan, tässä on sama honorarjumi, jonka sain herraltasi, sinä älyn penninkukkaro, sinä sukkeluuden kyyhkynmuna. Oi, jos taivaan armosta olisit vaikka vain äpäri-poikani! Minkä onnellisen isän minusta tekisit! Sinä osasit *ad unkaan*, naulan päähän, niinkuin sanotaan.

HOLOFERNES. Oo, tuo haiskahtaa lampaan latinalle: unkaan *pro unguem!*

ARMADO. Taitomies, *praeambula*; me pysymme erillämme barbaareista, me. Tehän se opettatte nuorisoa köyhäinkoulussa tuolla, missä tuo vuori näkyy.

HOLOFERNES. Tai *mons*, vaara.

ARMADO. Niinkuin suosiollisesti suvaitsette, vuoren asemesta.

HOLOFERNES. Sen teen, *sans question*.

ARMADO. Herra, kuninkaan suosiollisin mielihalu ja taipumus on onnitella prinsessaa hänen paviljongissaan tämän päivän takapäässä eli, niinkuin raaka rahvas sanoisi, iltapuolella.

HOLOFERNES. Päivän takapäää, jaloarvoisin herra, on sopiva, soinnullinen ja tarkka vastine iltapuolelle; se sana on hyvin keksitty, valikoitu, ihana ja sopiva, sen vakuutan, hyvä herra, vakuutan.

ARMADO. Herra, kuningas on jalo ylimys ja minun uskottuni, sen vakuutan, todellinen ystäväni. Mitä meidän keskemme likeistä tapahtuu, se sikseen; — pyydän, ei mitään kohteliaisuuksia! — pyydän, lakki päähän! — ja muiden painavien ja sangen vakavaluontoisten asiain yhteydessä, jotka todellakin ovat sangen suuripainoisia — mutta se sikseen! — minun, näet, täytyy sinulle kertoa, että hänen armonsä suvaitsee — maa ja taivas! — joskus nojata minun halpaan olkapäähäni ja kuninkaallisella sormellansa, näin, pidellä minun ulostumiani, näitä minun *moustaches*; mutta, armas ystävä, se sikseen! Maa ja taivas! en nyt mitään tarinoita latele. Hänen korkeutensa suvaitsee vissillä erikoisilla kunniansoituksilla onnellistuttaa minua, Armadoa, soturia, paljon kulkenutta miestä, joka on maailmaa nähnyt; mutta se sikseen! — Kaiken kaikkikaikkeus on se, — mutta, pyydän, hyvä ystävä, vaiti siitä, — että kuningas soisi, että tarjoisin prinsessalle, sille sulokyyhkyselle, jotakin hupaista näyttelyä, tai näyttökuvausta, tai naamiaisia, tai ilveilyä, tai ilotulitusta. Hyvin tietäen, että herra pastori ja teidän oma arvoisa persoonanne ovat verrattomia tällaisiin *eruptio'ihin* ja äkillisiin ilonpurkauksiin, niin sanoakseni, olen tämän saattanut teidän tietoonne siinä mielessä, että pyytäisin teidän avustustanne.

HOLOFERNES. Hyvä herra, teidän tulee esittää hänelle ne yhdeksän sankaria.^[14] — Pastori Nathanael, asian koskien jotakin ajan viettelystä, jotakin näytteille panemista tämän päivän takapäässä, joka on toimitettava meidän avullamme — kuninkaan käskystä ja tämän uljaan, kuulun ja oppineen herran — prinsessan nähden — niin sanon, ettei mikään ole niin sopiva esitettäväksi kuin ne yhdeksän sankaria.

NATHANAEL. Mistä löydätte miehiä kyllin arvokkaita niitä esittämään?

HOLOFERNES. Te itse olette Josua; minä tai tämä urhoollinen ylimys tässä, Judas Maccabaeus; tämä paimen — suurien jäseniensä eli raajojensa vuoksi — saa olla Pompejus suuri; kantapoika, Hercules.

ARMADO. Anteeksi, hyvä herra, erehdytte; hänessä ei ole tarpeeksi kokoa tämän sankarin peukaloksikaan; hän ei ole edes niin paksu kuin hänen nuijansa pää.

HOLOFERNES. Saanko minä pyytää puheenvuoroa? Hän saa esittää Herculesta nappapoikana; hänen sisälle- ja uloskäymisensä tulee olemaan käärmeen kuristaminen; minä sepitän apologian sitä tarkoitusta varten.

TIISA. Mikä erinomainen ajatus! Niin että jos joku kuulijoista sähisee, niin voitte te huutaa: "Oikein, Hercules, nyt sinä kuristat käärmeen!" Se on keino, millä saa pahan hyväksi; mutta vain aniharvat ovat hyvät sitä tekemään.

ARMADO. Entä ne muut sankarit?

HOLOFERNES. Minä itse näyttelen kolmea.

TIISA. Kolmesti urhoollinen mies!

ARMADO. Saanko sanoa teille yhden asian?

HOLOFERNES. Me kuuntelemme.

ARMADO. Jos ei tämä käy laatuun, pitää meillä olla joku ilveily varalla. Pyydän, tulkaa.

HOLOFERNES. *Via!* — Pöllö-kaima, sinä et ole puhunut sanaakaan koko aikana.

PÖLLÖ. Enkä liioin sanaakaan ymmärtänyt.

HOLOFERNES. *Alons!* Sinua pitää meidän käyttää.

PÖLLÖ.

Ma tanssiakin kyllä voin, tai rumpuakin lyödä,
Ja siten antaa sankareille vähän hyppytyötä.

HOLOFERNES.

Sa pöllömäinen, kunnan Pöllö, tule leikkiin myötä!

(Menevät.)

Toinen kohtaus.

Prinsessan teltan edusta.

(Prinsessa, Katariina, Rosaliina ja Maria tulevat.)

PRINSESSA.

Viel' ennen lähtöämme pohatumme,
Näin runsaasti jos saamme lahjoja:
Timanttivaruksiss' on ihan neito! —
Kas, mitä kuninkaan soi lempi mulle.

ROSALIINA.

Muut' eikö tullut lahjan kera, armo?

PRINSESSA.

Muut' eikö? Kyllä, lemmenrunoja
Niin paljon kuin voi paper'arkkiin ahtaa:
Molemmat sivut täynnä, reunat, kaikki;
Cupidon nimeen vaha ihan tarttuu.

ROSALIINA.

No, näin se pikku jumalainen varttuu;
Tuhannet vuodet onkin ollut lapsi.

KATARIINA.

Ja lisäksi häijy ilki-veitikka.

ROSALIINA.

Sa hänt' et kärsi, siskosi kun ampui.

KATARIINA.

Niin hänestä hän synkän teki, raskaan;
Hän kuoli pois. Jos oisi kevyt ollut,
Elävä, virma, iloinen kuin sinä,
Ois isoäitinä hän voinut kuolla.
Sa voit sen: kevyt sydän elää kauan.

ROSALIINA.

Pimeä puhees on, se valaise.

KATARIINA.

Pimeä pinta keveästi syttyy.

ROSALIINA.

Enemmän valkeata pimeyteen!

KATARIINA.

Jos valkeata korjaan, voi se polttaa;
Siis pimeäksi jääköön puheeni.

ROSALIINA.
Sa minkä teet, sen pimeässä teet.

KATARIINA.
Mut sinä aina valkealla liehut.

ROSALIINA.
Jos liehun, en niin raskas lie kuin sinä.

KATARIINA.
Minäkö raskas? Huonoks minut arvot.

ROSALIINA.
Niin, arvottomassa ei arvomista.

PRINSESSA.
Oi, somat heitot, sievät älyn iskut! —
On, Rosaliina, lahja sullakin:
Mitä ja keltä?

ROSALIINA.
 Jospa sanoisin!
Niin kauniit kasvot jos mull' ois kuin teillä,
Ois yhtä kallis lahjakin. Kas tässä:
Runoja myöskin, kiitos vain Bironin.
On mitta hyvä; jos ois samoin määrä,
Niin mailman kauniin jumalatar oisin.
Mua sataantuhanteen hän kaunoon vertaa;
Hän kuvanikin maalaa kirjeessään.

PRINSESSA.
Se onko näköisesi?

ROSALIINA.
On kyllä prännttiin nähden, vaikk' ei kehuun.

PRINSESSA.
Soma kuin kirjamuste; hyvä, hyvä!

KATARIINA.
Soma kuin kaavakirjan iso B.^[15]

ROSALIINA.
Varo sivellintä! Sua sutaisen,
Sunnuntaikirjain kullanpunainen!
Oo, kuink' on O'ta täynnä sulla posket!

PRINSESSA.
Vait, tyttöseni! Rokonarpiin kosket.
Mut mitä Dumaine sulle lahjaks kantoi?

KATARIINA.
Tuon hansikkaan.

PRINSESSA.
 Kai parinkin hän antoi?

KATARIINA.
Kyll', armo hyvä; lisäksi tuhansia
Säkeitä lemmenkiihkaa uhkuvia:
Vain valhetta ja ylistystä väärää,
Typerää patustyötä ilman määrää.

MARIA.
Tuon mulle Longaville ja vitjat nää
Ja virstaa pitkän kirjeen lähettää.

PRINSESSA.
Sen uskon. Kirje lyhemp' olla voisi,
Mut pidemmiks kai tyttö vitjat soisi.

MARIA.
Tai mull' ett' aina kaksi kättä oisi.^[16]

PRINSESSA.

Näin viisaat tytöt kosijoitaan järsii.

ROSALIINA.

Ja narrit nuo kun moista pilkkaa kärsii!
Bironille ma vielä tahdon näyttää.
Oi, viikonkin jos saisin häntä käyttää!
Madella sais hän, orjan toimet täyttää.
Kipata, juosta, pitää silmäll' aikaa,
Runoillaan tehdä palkatonta taikaa,
Ja häntää lierutella mielissään,
Vaikk' ilkun aineena ois yhtenäin.
Kuin äkäpussi häntä ahdistaisin,
Hänestä kunnes nöyrän narrin saisin.

PRINSESSA.

Kun viisas tulee narriksi, niin riittää
Sit' ivata. Kun hupsuutt oppi siittää,
Vaikk' oppi kuinka koreaks sen pukee.
Niin oppinut vain hupsu siitä sukee.

ROSALIINA.

Vähemmin nuorukaisen veri kiehuu,
Kuin vakaan miehen, jossa himot riehuu.

MARIA.

Ei hupsun hupsuus niin lie tuntuvaa,
Kuin viisaan, jota rakkaus hupsuttaa:
Älynsä kaikki voimat siihen käyttää,
Ett' älykkäältä voisi hupsuus näyttää.

(Boyet tulet.)

PRINSESSA.

Kas vain, Boyet! Ja nauravana suu.

BOYET.

Oo, sydämmeni nauruun pakahtuu!

PRINSESSA.

Mit' uutta kuuluu?

BOYET.

Armo, varustaukaa!

Aseihin, naiset! Sotavoimat laukkaa
Rauhaanne vastaan. Amor, naamar' yllä,
Teit' yllättää ja kiehtoo viehkeilyllä.
Varokaa! Älyn miekkaa hiokaa,
Tai pelkureina piiloon paetkaa.

PRINSESSA.

Saint Cupido, ja saint Denis!^[17] Mut keitä
Ne ovat, joiden voiikat uhkaa meitä?

BOYET.

Kun siimeksessä sykomoori-majan
Ma aioin uinaella hetken ajan,
Niin lepoani häiritsemään, kas,
Lähestyy kumppaneineen kuningas
Juur' siimespaikkaa kohti. Linnun siivin
Ma lähipensaikkoon nyt salaa hiivin;
Ja kuulkaa mitä sinne kuulinkaan:
Tääll' ovat kohta valepuvuissaan,
Ja airuena paashi, pikku kettu.
Tät' ennalt' oli toimeens' opetettu,
Nyt sävyn neuvoivat ja kohtelun:
"Noin liikkua ja haastaa tulee sun."
Mut äkkiä heit' alkoi epäilyttää:
Vois majesteetin näky ällistyttää.
Kuningas sanoi: "Näet enkelin;
Mut pelko pois! Käy ees vain rohkeemmin!"
Ja poika huus: "En enkeliä pelkää;
Jos piru oisi, karmis ehkä selkää."
Hänt' olkaan taputellaan, nauretaan

Ja poikaa kehull' yhä rohkaistaan.
Yks irjuu, hieroo käsiään ja vannoo:
Ei mokomoo ou ennen kuultu, sannoo;
Taas toinen sormiansa napsuttaa
Ja huutaa: *via!* oivaa, ihanaa!
Kipakka kolmannelle mieleen muistuu,
Ja neljäs pyörön tekee, maahan suistuu.
Niin vihdoin kaikki nurmeen tupertuu
Ja nauravat, ett' irvessä on suu,
Siks että päätteheksi koko ilveen
Iloisa nauru haihtuu kyynelpilveen.

PRINSESSA.

Ja tänne aikovat he kaikki?

BOYET.

Kyllä,
Venäjän, ryssän puku kaikill' yllä,^[18]
Ja aie on, jos osaan arvikoida,
Puhella, tanssia ja liehakoida
Ja lemmen urhotöillä ihannoida
Armastaan kukin, jotka tuntevat
Koruista, joita heille antoivat.

PRINSESSA.

Vai niin! Mut ei se käyne sentään niin.
Me pukeumme kaikin naamariin,
Ja naisen kasvoja ei ykskään heistä
Saa nähdä, noista arvon teikareista. —
Tuo ota, Rosaliina, tuota kanna,
Niin kuningas sun luulee armaakseen.
Ja sinä koristeesi mulle anna,
Niin mun Biron saa Rosaliinakseen. —
Te myöskin vaihto tehkää; kosijamme
Näin kujeillamme harhaan johdatamme.

ROSALIINA.

Pitäkää korut oikein näkymässä.

KATARIINA.

Mut mikä tarkoitus ja juoni tässä?

PRINSESSA.

Mun juoneni on heidän juonens' estää.
Tekevät meistä ivaa ainoastaan,
Mut minä panen ivan ivaa vastaan.
Näin väärälle kun kukin paljastavat
He sydämmensä, itse pilkaks saavat,
Kun ensi kerran taaskin tavataan
Ja ilman' naamaria puhellaan.

ROSALIINA.

Mut tanssitaanko, jos he meitä pyytää?

PRINSESSA.

Ei suurin surminkaan, ei siihen syytä;
Myös emme huoli heidän värssyistään,
Vaan lausujalle selkä käännetään.

BOYET.

Ivasta raukan sydän kuolla vois,
Ja rooli muistost' ihan hukkuis pois.

PRINSESSA.

Niin pitääkin; jos hältä herpoo kieli,
Niin kieliä ei muidenkaan tee mieli.
Parasta pila voittaa pilalla
Ja heidät lyödä omall' ivalla;
Näin heiltä kädest' omat aseet vääntää
Ja heille häpeäksi pilkka kääntää.

(Torventoitotusta näyttämön takana.)

BOYET.

Haa, torvet soi! Jo tullaan. Kasvot verhoon!

(Kuningas, Biron, Longaville ja Dumaine tulevat
venäläisiksi puettuina ja naamarit kasvoilla.
Tiisa, soittajia ja seuralaisia.)

TIISA.

"Te — terve, mailman kaunorikkaimmat!"

BOYET.

Ei kaunorikkaammat kuin rikas tafti.^[19]

TIISA.

"Te, ihanimpain naisten pyhä parvi,
(Naiset kääntävät hänelle selkensä.)
Mi koskaan miehiin selkensä on luonut."

BIRON.

"Silmänsä", lurjus, "silmänsä"!

TIISA.

"Mi koskaan miehiin silmänsä on luonut.
Pulasta" —

BOYET.

"Pulasta", oikein, sillä pulassa nyt olet.

BIRON.

"Sulasta", lurjus!

TIISA.

"Sulasta suosista, te taivaan henget,
Pois kääntäkäätte" —

BIRON.

"Päin kääntäkäätte", lurjus!

TIISA.

"Päin kääntäkäätte päivänkirkas otsa —
Niin, päivänkirkas otsa" —

BOYET.

Tuo nimitys ei sovi ollenkaan;
Pikemmin sano: häiväntumma otsa.

TIISA.

Mua eivät kuule; joudun hämille.

BIRON.

Siin' onko sinun taitos? Mene, lurjus!

ROSALIINA.

Kysykää, Boyet, mitä vieraat tahtoo.
Jos kieltämme he puhuvat, niin suoraan
Sanokoot asiansa. Kysykää.

BOYET.

Mitä te prinsessalta haluatte?

BIRON.

Vain haastantaa ja hyvää kohtelua.

ROSALIINA.

No, mitä sanovat he tahtovansa?

BOYET.

Vain haastantaa ja hyvää kohtelua.

ROSALIINA.

Sen saavat; ja nyt voivat täältä mennä.

BOYET.

Sen saatte, sanoo, ja nyt voitte mennä.

KUNINGAS.

Sanokaa: monta virstaa mittailimme

Halusta saada häntä tanssiin viedä.

BOYET.

Sanovat monta virstaa mittailleensa
Halusta saada teitä tanssiin viedä.

ROSALIINA.

Ei niinkään. Kysykää kuin monta vaaksaa
On virstassa; jos mitanneet on monta,
Niin helppo sanoa on yhden mitta.

BOYET.

Jos tänne tullen virstat mittasitte,
Ja monet virstat, niin teilt' armo kysyy,
Kuin monta vaaksaa menee yhteen virstaan.

BIRON.

Me raskain askelin ne mittasimme,
Se sanokaa.

BOYET.

Hän itse teitä kuulee.

ROSALIINA.

Jos monta raskast' ootte virstaa käyneet,
Niin kuinka monta raskast' askeletta
Olette virstaa kohti mittailleet.

BIRON.

Sit' emme mittaa, mitä teille teemme;
Niin täys on intomme, niin ääretön,
Ett' emme koskaan mittaa vaivojamme.
Kasvonne päivänpaiste meille suokaa,
Sit' että, niinkuin villit, palvoisimme.

ROSALIINA.

Vain kuu on kasvoni, min pilvi kaihtaa.

KUNINGAS.

Miekkoinen pilvi! Kelpais virkaa vaihtaa!
Siis, kirkas kuu, sa tähtinesi loista
Silmäimme vesiin, — mutta pilves poista!

ROSALIINA.

Typerä pyyntö! Pyydä parempaa;
Nyt vain sa kerjääät vetten kuutamaa.

KUNINGAS.

Siis yksi tanssivuoro mulle suo,
Mun käskit pyytää; onko liikaa tuo?

ROSALIINA.

Siis soitto soimaan! Mutta joutuin nyt! —
(Soittoa.)
Ei, min' en tanssi: kuu on kääntynyt.

KUNINGAS.

Te ette tanssi? Mistä vihan aihe?

ROSALIINA.

Täyskuu ol' äsken; nyt on kuussa vaihe.

KUNINGAS.

Kuu sentään olette, ja minä mies.
Jo soitto soi; se liikuttaa kenties?

ROSALIINA.

Niin kyllä korvaa.

KUNINGAS.

Eikö jalkaa myös?

ROSALIINA.

Olette vieras, siis en itaroi;
Kätenne suokaa! — Tanssia en voi.

KUNINGAS.
Kätenne soitte?

ROSALIINA.
Niin, jäähyväisiksi. —
Niiatkaa, naiset, tanssin päättehtiksi.

KUNINGAS.
Yks vuoro vainen! Älkää olko saita.

ROSALIINA.
En muuta siitä hinnast' antaa taida.

KUNINGAS.
Siis teill' on hinta? Mitä seura maksaa?

ROSALIINA.
Jäähyväiset.

KUNINGAS.
Oi, armotonta taksaa!

ROSALIINA.
Siis kauppa jää, ja hyvästit ma heitän:
Kaks niist' on naamarin ja puoli teidän.

KUNINGAS.
Kun ette tanssi, no, siis haastellaan.

ROSALIINA.
Mut kahdenkesken.

KUNINGAS.
Siihen suostutaan.

(Menevät puhellen syrjään.)

BIRON.
Makea sana, valkokäsi neito!

PRINSESSA.
Sokeri, maito, mesi: siinä kolme!

BIRON.
Vain kolmonenko? Sillä et mua solme.
Siirappi, sima, vierre; siinä heitto:
Kuus makeaa!

PRINSESSA.
Hyvästi seitsemäs.
Jo riittää peli; kammon vehkeitäs.

BIRON.
Salavihkaa sana!

PRINSESSA.
Mut ei makeaa!

BIRON.
Sapelle käy.

PRINSESSA.
Siis karvas?

BIRON.
Suvaitkaa!

(Menevät puhellen syrjään.)

DUMAINE.
Sanoa saanko teille sanasen?

MARIA.
No!

DUMAINE.

Kaunis immyt, —

MARIA.

Kaunis herranen!

Tuon saatte "kauniin impyenne" tähden.

DUMAINE.

Salassa vielä sana, sitten lähden.

(Menevät haastellen syrjään.)

KATARIINA.

Mitä? Onko naamarinne kieletoin?

LONGAVILLE.

Ma tiedän mitä kyselyenne halua.

KATARIINA.

No, joutuin sanokaa, sit' ikävöin.

LONGAVILLE.

Kaks kieltä teidän naamarinne salaa,
Ja miel' ois mykän kanssa tehdä tasa.

KATARIINA.

"Va sa?" niin sanoo Ruotsi. Ken on vasa?

LONGAVILLE.

Mitä, neiti, vasa?

KATARIINA.

Ei, vaan herra Vasa.

LONGAVILLE.

Tasaamme sanan.

KATARIINA.

Teidän kanss' en tasaa;

Se viekää, ruokkikaa, niin härjäksi varttuu.

LONGAVILLE.

Ivanne kärki itsehenne tarttuu.

Vai sarvet neiti lupaa? Varokaatte!

KATARIINA.

Vasana kuolkaa, muuten sarvet saatte.

LONGAVILLE.

Yks sana salaa, ennen kuolemaa!

KATARIINA.

Mut hiljaa, tappuri jo vainuaa.

(Menevät puhellen syrjään.)

BOYET.

Pureva kiel' on naisen ilkkuvan,
Se vihloo niinkuin partaveitsen terä,
Hiuskarvankin se halkoo hienoimman;
Älykkäin äly on kuin turha erä
Sen hampaissa; se nopeammin entää
Kuin nuoli, luoti, tuuli, aatos lentää.

ROSALIINA.

Ei enää sanaakaan! Pois, tytöt, juoskaa!

BIRON.

Nyt saimme tyynni maistaa ivan ruoskaa.

KUNINGAS.

Hyvästi, hupsut! Heikot teill' on varat.

(Kuningas, loordit, Tiisa, soittajat ja seuralaiset poistuvat.)

PRINSESSA.
Tuhansin hyvästi, te ryssä-parat! —
No, tuossako ne ihmeälyt sitte?

BOYET.
Vain tuikkuja, jotk' itse sammutitte.

ROSALIINA.
Syötetty äly: suuri, paksu, röyhä!

PRINSESSA.
Kuninkaan älyks tylkeä ja köyhä.
Ens'-yönä eivätkö nyt hirteen menne,
Tai käyne naamarissa yhtenäin?
Bironkin lörppä oli hämillään.

ROSALIINA.
Ah, kaikkein tila kurja! Paha enne!
Kuningas itkein sutkaa tapaeli.

PRINSESSA.
Biron se täyttä suuta sadatteli.

MARIA.
Dumaine mua palvellakseen miekan veti;
No point! ma huusin; mykäks meni heti.

KATARIINA.
Longaville sanoi: tuimelet mua, tyttö;
Ja arvatkaas, mink' antoi nimen?

PRINSESSA.
Syttö?

KATARIINA.
Niin, toden totta.

PRINSESSA.
Mene, tauti houkka!

ROSALIINA.
Niin kyllä, sukkelampi on jo moukka.
Mut kuulkaas, tytöt: kuningas mua kosi.

PRINSESSA.
Biron se mulle vannoi lempeään.

KATARIINA.
On Longaville mun ritarini tosi.

MARIA.
Kuin kuori puussa, minuss' on Dumaine.

BOYET.
Mut, kuulkaa, prinsessa, ja naiset hyvät:
Koht'ikäin taas he tänne ilmestyvät.
Omassa puvussansa nyt he saavat;
Ei heidän helppo äskeist' ivaa sietää.

PRINSESSA.
Palaavat?

BOYET.
Palaavat, sen Herra tietää,
Ilosta hyppien, vaikk' äimii haavat.
Koruja vaihtakaa, ja tullessaan
Lemutkaa vastaan niinkuin kesän kukka.

PRINSESSA.
Lemutkaa? Sua ymmärtäköön hukka!

BOYET.
On naamioitu neito umpu vaan,
Mut naamiotta täysi ruusu aivan

Tai pilvest' ilmestyvä enkel taivaan.

PRINSESSA.

Vait, houkka! Neuvo meille toimitavat.
Jos meitä kosimaan he palajavat.

ROSALIINA.

Jos sallitte, niin ilman naamareita
Ivaamme niin kuin naamareissa heitä.
Sanomme narrijoukon käyneen täällä,
Kuvaton, ruma ryssän puku päällä,
Ja kummailemme, keitä olivat,
Kun narrikujeineen ja ilveneineen
Ja tyhmin, naurettavin proloogeineen
Noin suoraan telttahamme tulivat.

BOYET.

Pois, neidet, pois! Jo saapuu teikarimme.

PRINSESSA.

Pois, niinkuin arat kauriit, teltoihimme!

(Prinsessa, Rosaliina, Katariina ja Maria poistuvat.)

(Kuningas, Biron, Longaville ja Dumaine tulevat
omissa puvuissaan.)

KUNINGAS.

Jumalan rauha! Miss' on prinsessa?

BOYET.

Teltassaan. Haluaako korkeutenne
Mun sinne laittaa asialle?

KUNINGAS.

Kysy,
Hän suvaitisiko kuulla sanasen.

BOYET.

Sen teen; ja hänkin varmaan tekee sen.

(Menee.)

BIRON.

Tuo sutkan noukkaisee kuin kyyhky pavun,
Ja purkaa sen, kun Herra antaa avun.
Älyä kauppii: kamaa täynnä korit,
Käy kirkot, krouvit, markkinat ja torit.
Me, tukkukauppiaat, me emme tiedä
Noin nähtäville tavaraamme viedä.
Tuo mies se tyttöjä on käynyt kaulaan;
Ois Aatamina Eevan saanut paulaan.
Sopertaa, paistit leikkaa; vähin erin
Pois muiskailut on hyppysensä perin.
Apinoi tapaa, matkii muotiloita,
Ja lautapelissäkin kuutioita
Somasti sättii; tenoria soittaa
Kuin hanuri; eeskäypänä hän voittaa
Muut kaikki; "kuinka hieno!" immet kuiskii,
Ja portaat hänen jalkojansa muiskii.
Hän kukka on, ja hymyilee kuin marja,
Ett' elfenluinen näkyis hammassarja.
Ken synnitönnä kuolla toivonee.
Vain kuiskaa: "mesikielinen Boyet!"

KUNINGAS.

Haa, rutto syököön hältä mesikielen!
Armadon pojalt' ihan vei hän mielen.

(Prinsessa, Boyet'n taluttamana, Rosaliina,
Katariina, Maria ja seuralaiset tulevat.)

BIRON.

Tuoss' on hän! — Käytös, mit' ol' ennen, mitä,
Ja mitä nyt, kun tuo mies noutaa sitä?

KUNINGAS.
Sulotar, runsas teille onnen sade!

PRINSESSA.
Ei sateess' olla mikään onni ois.

KUNINGAS.
Parempaa ymmärrystä teiltä sois.

PRINSESSA.
Parempaa toivottakaa. Liette kade?

KUNINGAS.
Tulimme tervehdyksille, ja kysyn:
Sopiiko linnaan tulla?

PRINSESSA.
Täällä pysyn;
Pysykää tekin valassanne. Mulle
Valapatto kauhuks on ja taivaalleki.

KUNINGAS.
Olette itse altis nuhtelulle:
Silmänne siveys rikkojaks mun teki.

PRINSESSA.
Siveyttä soimaatte; syy teiss' on vaan;
Ei siveys koskaan riko valojaan.
Kautt' impikunniani, yhtä kainon
Kuin puhdas lilja, vannon valan ainon,
Ett' ennen kärsin tuskat maailman,
Kuin teidän talon vieraaks rupean;
Niin kammon saattaa teitä kiusaukseen
Ja pyhän, vakaan valan rikkomukseen.

KUNINGAS.
Tääll' yksin elite ja näkymätä
Ja aivan seuratta — oi, häpeätä!

PRINSESSA.
Ei niinkään, herra; täällä tottakaan
Ei ilot, huvit puutu meilt', ei mikään:
Tääll' oli ryhmä ryssiä vast'ikään.

KUNINGAS.
Kuin? Ryssiä?

PRINSESSA.
Niin, oikein sirokkaita,
Somia, sieviä ja kohteliaita.

ROSALIINA.
Ei häntä uskomista nimeksikään!
Hän ajan tavan mukaan höyliydestä
Moist' ylistää, mik' ylistyst' ei kestä,
Niin, meihin neljään neljä ryssää yhtyi;
He meidän kanssa puheisiinkin ryhtyi
Ja tunnin jauhoivat; mut uskokaa,
Ei viisaan sanaa heidän suustaan saa.
En — varjelkoon! — en heitä narreiks sano,
Vaan he kun janoovat, on narrin jano.

BIRON.
Oi, kuivaa pilaa! — Älynne se aivan
Saa tyhmäks viisaan. Tulisilmä taivaan
Kun kohtaa silmämme, niin valoon valo
Tukahtuu pois. Niin älynne on jalo,
Ett' aarteensa kun runsaat tyhjentää,
Niin viisaus tyhmäks, rikkaus köyhäks jää.

ROSALIINA.
Te rikas siis ja viisas; silmissäni —

BIRON.

Olen hölmö, tyhmistynyt köyhyyttäni.

ROSALIINA.

Mit' otatte te näin, se omaa lie:
Vain hölmö toisen suusta sanan vie.

BIRON.

Min' olen kaikki kaikkineni teidän.

ROSALIINA.

Kokoko narri?

BIRON.

Kaikki teille heitän.

ROSALIINA.

Mik' oli naamareista teidän oma?

BIRON.

Mikä? Milloin? Missä? Kysymyspä soma!

ROSALIINA.

Tuo, tuolloin, tuolla noin: tuo koppa korja,
Mi sisält' inha on, mut päältä sorja.

KUNINGAS.

Tulemme ilmi. Nytkös pilkkaa sataa!

DUMAINE.

Pilaksi teemme kaikki; tunnustamme.

PRINSESSA.

Kuningas, hämmennytte! Kuink' on laita?

ROSALIINA.

Hän pyörtyy; auttakaa! Kas kuink' on kalvas! —
Merisairasko, ja Moskovasta asti?

BIRON.

Näin tähdet valapaton aikeet turmaa!
Tät' ei voi kestää rautaotsakaan. —
Täss' seison; salamoillas minut surmaa,
Ivallas järsi, pilkoin ruhjo vaan,
Lävistä minut älys peitsellä
Ja paloittele sutkas veitsellä.
En tanssiinkutsua ma enää anna,
Enk' enää koskaan ryssän viittaa kannan;
En enää turvaa kynäntuotteisiin,
En lörpän koulupojan luotteisiin,
En kulje naamarissa naimamailla,
En kosi sokon harppuniekkan lailla.
Pois silkkifraasit, hienot taftitavat,
Samettilieheet, puheet imartavat
Ja imelät: nuo kesäperhot houkat,
Joist' aivoon siinneet turhuuden on toukat!
Tuon valkokintaan kautta, totta vie, —
Ties Herra, valkoinenko käsi lie, —
Jos kelle sydämmeni kieltä luen,
Täst' edes piikkoon sen ja sarkaan puen.
Siis aluks: — tyttö, kosiako saa?
Kas, tässä reipas, kunnan mies, *voilà!*

ROSALIINA.

Voilà? Pois se!

BIRON.

Ei jätä, totta toden,
Tuo vanha tapa: — anteeks, nyt ma poden,
Mut kohta toinnun. Otsaan kirjoittakaa
Vain noiden kolmen: "Taivaat, armahtakaa!"^[20]
On heissä rutto, sydän tyrmistyy,
Ja tämä teidän silmänne on syy.
Heit' etsiskellään; — ette tekään vapaa:
Myös teissäkin ne "Herran merkit" tapaa.

PRINSESSA.
Nää vapaan herran antimia on.

BIRON.
Olemme myydyt. Päivä tuomion!

ROSALIINA.
Vai myyty? Tuomittukin? Kumma sana:
Vai tuomittu, vaikk' itse kantajana?

BIRON.
Vait! Teidän kanss' ei mulla asiaa.

ROSALIINA.
Ei tule myös, jos mull' on sanontaa.

BIRON.
Puhukaa yksin; älyni jo makaa.

KUNINGAS.
Prinsessa, neuvokaatte meille vakaa
Syyn sovitus.

PRINSESSA.
Se syynne tunnustakaa:
Tääll' olitteko äsken, naamar' yllä?

KUNINGAS.
Kyll' olin.

PRINSESSA.
Aivan tosissanne?

KUNINGAS.
Kyllä.

PRINSESSA.
Jos niin on laita, sanokaahan sitte,
Mit' armahanne korvaan kuiskailitte.

KUNINGAS.
Lupasin yli kaiken rakastaa.

PRINSESSA.
Jos siihen luottaa, rukkaset hän saa.

KUNINGAS.
Ei, kautta kunniani!

PRINSESSA.
Vaiti vainen!
Te valoissanne olkaa varovainen.

KUNINGAS.
Mua hylkikää, jos rikon valan sen.

PRINSESSA.
Siis pitäkää se. — Sano, tyttönen,
Mit' äsken kuiskailit sen ryssän kanssa.

ROSALIINA.
Hän, armo, vannoti mua hellovansa
Kuin silmäterää; yli kaiken olin
Hänelle rakas; jos ei hän mua saisi,
Tok' aina kuolemaan mua rakastaisi.

PRINSESSA.
Jumala suokoon onnen siitä itää!
Hän kunnan mies on, sanansa hän pitää.

KUNINGAS.
Mit', arvon neiti? Vannon autuuteeni,
En koskaan hälle mitään luvanneeni.

ROSALIINA.

Sen teitte, kautta taivaan! Pantinkin
Sain tämän; nyt sen annan takaisin.

KUNINGAS.

Prinsessa tuon ja valanikin sai;
Tuon hänen kaulassaan näin äsken kai.

PRINSESSA.

Ei, herra; tuo se helminauhaa kantoi;
Biron se mulle sydämensä antoi. —
Mun otatteko, taikka lahjan pois?

BIRON.

En kumpaakaan; se mulle liikaa ois. —
Nyt huomaa juonen. — Tääll' on tehty liitto —
Kun huvikkeestamme on saatu viitto —
Se tärvellä kuin mikä joulupila.^[21]
Jokunen hupsu, kielevä ja nila,
Eeskäypä, kuiskuttaja, virnasuu
Ja ryttynaama, joka tuntee temput,
Mitenkä nauramaan saa armonhemput,
Aikeemme urkki. Juoni onnistuu:
Korunsa naiset vaihtavat, ja me,
Me heidän korujansa kosimme;
Ja kauhuksemme erheestä nyt toisen
Me teimme pattovalan turkamoisen.
(Boyet'lle.)

Te, herra, huvimme te pilasitte
Ja vielä väärään valaan viettelitte.
Naisjalan mitat tuntevan ne näytte,
Te suoraan naista silmiin nauratten,
Hänelle takkatulen suojaks käytte
Ja lautast' ojennatte kiemaillen.
Pojan säikytitte. Hautaan astukaa te!
Naispaita teille paras paarivaate.
Irnuilkaa vain! Tuo katse vaaraton
On niinkuin lyijymiekka.

BOYET.

Hupaist' on
Tää sanaratsastus ja kilpasota.

BIRON.

Kas, oiti pistää! Multa tylsyy ota.
(Kallo tulee.)
Tuoss' älyniekka! — Ratko tämä riita.

KALLO.

Hyvä Jumala, jo tuolla tiedustavat,
Ne kolmet sankaritko tulla saavat.

BIRON.

Vain kolmet?

KALLO.

Kukin kolmikossa kolmost' etustaa.

BIRON.

Ja kolme kolmost' yhdeksän on.

KALLO.

Anteeks antakaa,
Ei suinkaan, herra; toivon, ett' on siinä erehdystä;
Ei meitä niinkään narrata, on meissäi ymmärrystä.
Ma toivon, että kolme kolmost' —

BIRON.

Ei tee yhdeksää.

KALLO. Antakaa anteeks, hyvä herra; kyllä me tiedetään, mitä se tekee.

BIRON. Minä kun kolme kolmost' aina luulin yhdeksäksi.

KALLO. Hyvä Jumala! Surkeata olisi, jos teidän pitäisi elää laskemisella.

BIRON. Paljonko se sitten tekee?

KALLO. Hyvä Jumala, herra, osakkaat, itse näyttelijät, kyllä näyttävät mitä se tekee. Itse puolestani minä vain, niinkuin sanotaan, pelaan yhtä persoonaa, yhtä vaivaista persoonaa: Pumppujussi suurta, hyvä herra.

BIRON. Oletko sinä yksi noita sankareita?

KALLO. Ovat suvainneet sankaroida minut Pumppujussi suuren arvoiseksi; itse puolestani en tunne noita sankarien arvoasteita, mutta kyllä minä hänestä vastaan.

BIRON. Vie sana, että laittautuvat kuntoon.

KALLO. Kyllä me teemme asiamme hienosti, herra; kyllä me siitä pidämme huolta.

KUNINGAS.

Biron, he meidät häpäisevät; tulla eivät saa.

BIRON.

Ei meihin pysty häpeä; ja ovelaa on vaan,
Jos näytelmä on huonompi kuin seura kuninkaan.

KUNINGAS.

He eivät tulla saa, sen sanon.

PRINSESSA.

Mun suokaa tämä hyvään loppuun viedä:
Paras pila se, jok' itsestään ei tiedä;
Kun into tahtoo hurmata, mut hurma
On itse intoilijan innon surma,
On hauskin, kun käy kaikki nurinpäin
Ja suuret hankkeet menee kesken näin.

BIRON.

Tuo pilamme on paras selitys.

(Armado tulee.)

ARMADO. Sinä voideltu! Rukoilen, että sen verran kulutat kuninkaallista sulohenkeäsi, kuin vaaditaan sana-parin lausumiseen.

(Armado puhelee kuninkaan kanssa ja antaa hänelle paperin.)

PRINSESSA. Pelkääkö tuo mies Jumalaa?

BIRON. Miksi kysytte?

PRINSESSA. Hän ei puhu niinkuin Jumalan luoma ihminen.

ARMADO. Yhdentekevä, sinä kaunis, suloinen hunajavaltias, sillä vannon ja vakuutan, että koulumestari on ylenmäärin fantastinen, liian turhamainen, liian, liian turhamainen; mutta me jätämme sen, niinkuin sanotaan, *fortuna della guerra'n* ratkaistavaksi. Toivotan teille mielenrauhaa, te kaikkein kuninkaallisin parikunta!

(Menee.)

KUNINGAS. Tästä näyttää tulevan vallan hyvä sankarinäyttely. Hän näyttelee Troijan Hectoria, paimen. Pompejus suurta, seurakunnan pappi Aleksanteria, Armadon kantapoika Herculesta, koulukarhu Judas Maccabaeusta. Armadon kantapoika Herculesta, koulukarhu Judas Maccabaeusta.

Jos näiden neljän ensi koe hyvin onnistuu,
Palaavat kohta viitenä, vain puku vaihettuu.

BIRON.

Mut viis on heitä alkuaan.

KUNINGAS.

Te erehdytte: neljä vaan.

BIRON.

Koulukarhu, öyhkäri, nurkkapappi, narri ja poika.
Vaikk' arpaa löis ja onnenheiton heittäisi, niin moista
Ei tapais viisivaljakkoa maailmassa toista.

KUNINGAS.

Jo saapuu laiva purjeissaan; nyt tulee suurenloista.

(Kallo tulee Pompejukseksi puettuna.)

KALLO.

"Pompejus olen", —

BIRON.

Etpä ole. Valhett' äitelää!

KALLO.
"Pompejus olen", —

BOYET.
Polvella on leopardin pää.^[22]

BIRON.
Niin oikein, vanha leuhka, toivon sinust' ystävää.

KALLO.
"Pompejus olen; nimeltäni paksu", —

DUMAINE.
Suuri.

KALLO.
Niin oikein, suuri — "nimeltäni suuri,
Mi kilvellään on pöllyttänyt selkiä vainolaisten;
Nyt rantaa pitkin tallustin ja tulin tänne juuri
Ja aseet riisun jalkain juureen Ranskan sulonaisten."
Jos teidän armonne nyt tahtoisi sanoa: "Kiitos, Pompejus", niin olisi työni tehty.

PRINSESSA. Suur' kiitos, suuri Pompejus!

KALLO. Niin suurta se ei ansaitse; mutta toivon, että kaikki meni resiis. Suuressa vain tuli pieni virhe.

BIRON. Panen vetoa hattuni äyriä vastaan, että Pompejus on sankareista paras.

(Nathanael tulee, Aleksanteriksi puettuna.)

NATHANAEL.
"Kun elin mailmassa, niin mailman olin herra,
Etelät, pohjat, idät, lännet valloitin ma kerran;
Jo kilpenikin todistaa, ett' olen Alisander."

BOYET.
Mut toista nokkas sanoo: se ei vääräss' ole lain.

BIRON.
Nyt väärin haistoi nokkanne, te hieno nuuskiain!

PRINSESSA.
Hämille joutuu valloittaja. Jatka, Aleksander!

NATHANAEL.
"Kun elin mailmassa, niin mailman olin herra"; —

BOYET.
Niin, oikein, Aleksander, oikein, se sin' olit kerran.

BIRON.
Pompejus suuri!

KALLO.
Teidän käskyläs, ja Kallo.

BIRON. Vie pois tuo valloittaja, vie pois tuo Alisander!

KALLO (Nathanaelille). Voi, herra, kyllä nyt olette vallan mullistanut Alisanter-valloittajan! Tästä työstä raapitaan teidät pois vanhoista seinäverhoista;^[23] jalopeuranne, joka, tappara kourassa, yötuolilla istuu, sen saa nyt Makkipeus: hänestä tulee siten yhdeksäs sankari. Valloittaja, eikä tohdi puhua! Juokse pois häpeämään, Alisanter!

(Nathanael poistuu.)

Siinä on, jos suvaitsette, hiljainen mies-hupakko, kunniallinen tassukka, nähkääs, joka vähästä joutuu hämille. Hän on ihmeteltävä naapuri, totta tosiaan, ja kelpo keilimies. Mutta, Alisanter! ah! siinä sen näette, — se menee yli voimain. — Mutta tässä tulee toisia sankareita, joilla on niinkuin vähän toinen ääni kellossa.

PRINSESSA. Mene syrjään, hyvä Pompejus.

(Holofernes, Juudaaksi puettuna, ja Tiisa,
Herkuleeksi puettuna, tulevat.)

HOLOFERNES.
"Suur' Herkules on tämä pikku kääppä,
Min nuijaan kaatui Cerberus, se kolmipäinen *canus*;
Kun viel' ol' imulapsi, poika-rääppä,

Niin käärmehiä kuristi sen *manus*.
Quoniam hän on lapsi-iässään,
Ergo minä puhun hänen nimessään." —
Nyt arvokkaasti *exit* vain, ja mene. —
"Juudas min' oon", —

DUMAINE.

Vai Juudas!

HOLOFERNES.

En Iskariot, herra. —

"Juudas min' oon ja arvoltani Maccabaeus."

DUMAINE. Kun arvo karvotaan, jää kalju Juudas.

BIRON. Kavala suutelija! — Millä todistat, ett' olet Juudas?

HOLOFERNES. "Juudas min' oon", —

DUMAINE. Sitä suurempi häpeä sinulle, Juudas.

HOLOFERNES. Mitä tarkoitatte, herra?

BOYET. Että Juudas menisi hirteen.

HOLOFERNES. Näyttäkää tietä; tuo meni mäntyyn.

BIRON. Oikein osattu! Juudas hirttäytyikin mäntyyn.

HOLOFERNES. Minun päätäni ette sekoita.

BIRON. Kun sinulla ei ole päätä.

HOLOFERNES. Mikä on tämä?

BOYET. Viulunheppi.

DUMAINE. Neulannuppi.

BIRON. Pääkallo sinettisormuksessa.

LONGAVILLE. Pilalle kulunut naamakuva vanhassa roomalaisessa rahassa.

BOYET. Caesarin miekan kahvannasta.

DUMAINE. Pääksi vuoltu ruutisarven tulppa.

BIRON. Pyhän Yrjänän poskikuva soljessa.

DUMAINE. Niin, lyijyisessä soljessa.

BIRON. Semmoisessa, jota hammaspuoskari käyttää lakissaan. No, jatka nyt; nyt olemme panneet pääsi kuntoon.

HOLOFERNES. Olette sen vallan sekoittaneet.

BIRON. Erehdys! Olemme vain vähän sinun päätäsi pidelleet.

HOLOFERNES. Mutta vähän pahasti pidelleet.

BIRON. Näin pitelisimme myös leijonaa.

BOYET. Siis, hän kun on aasi, hän mennä saa. Hyvästi, rakas Juudas! — Hän mitä kököttää?

DUMAINE. Nimensä päätä.

BIRON. Nimensä päätä? Saakoon sen. — Hyvästi, Mököpää!

HOLOFERNES. Mut tää onko siivoa, hienoa ja laitaa?

BOYET. Hoi! Juudakselle tuohus, muuten kompastua taitaa!

PRINSESSA. Voi, Maccabaeus-parka, kyll' on kanssas ilkamoitu!

(Armado tulee Hectoriksi puettuna.)

BIRON. Achilles, pääsi piiloon! Hector tulee aseissa.

DUMAINE. Vaikka pilkka sattuisi omaan nilkkaan, niin nyt tahdon olla iloinen.

KUNINGAS. Tuon rinnalla Hector oli pelkkä troijalainen.^[24]

BOYET. Mutta onko tuo Hector?

KUNINGAS. Luulenpa, ett'ei Hector ollut noin sileärankainen.

LONGAVILLE. Hänen ei ollut säärensä noin säippärät.

DUMAINE. Ei tuollaiset vasikankintut.

BOYET. Ei, mutta nilkka on mainio.

BIRON. Tuo ei voi olla Hector.

DUMAINE. Hän on joko Jumala tai maalari: hän muovailee muotoja.

ARMADO. "Asevoimain Mars, se kaikkivoipa peitsimies, Ilionin Hectorille lahjan toi", —

DUMAINE. Kullatun muskattipähkinän.^[25]

BIRON. Sitruunan.

LONGAVILLE. Neilikoilla täytetyn.

DUMAINE.

Ja heilakoilla käytetyn.

ARMADO.

Vaiti!

"Asevoimain Mars, se kaikkivoipa peitsimies,
Ilionin Hectorille lahjan toi;
Hän vahva oli mies, ja taistella hän ties,
Ja aamust' iltaan paviljongist' iskut soi.
Min' oon se kukka". —

DUMAINE.

Minttu.

LONGAVILLE.

Akleija.

ARMADO.

Oi, suista kiele, rakas Longaville!

LONGAVILLE. Aion juuri suistaa sen hyökkäykseen Hectoria vastaan.

DUMAINE. Niin, ja Hector on susikoira.

ARMADO. Se armas sotasankari on jo kuollut ja mädännyt; armaat kanaseni, älkää haudatun luita kuopiko. Kun hän elosteli, oli hän mies. — Mutta jatkakaamme aatelmakuvaustamme! Armas kuninkaallisuus, pyhitä minulle kuuloaistisi.

(Biron kuiskaisee Kallolle.)

PRINSESSA. Puhu, uljas Hector! Se meitä suuresti huvittaa.

ARMADO. Minä jumaloitsen sinun suloarmosi varvasenkää.

BOYET. Hän rakastelee häntä jaloittain.

DUMAINE. Kun ei voi sylittäin.

ARMADO. "Se Hector harppas yli Hannibalin", —

KALLO. Helttu on kiipelissä, veli Hector, kiipelissä; se on jo kaksikuukautinen.

ARMADO. Mitä tarkoitat?

KALLO. Sanon vain, että jos nyt et näyttele rehellistä troijalaista, niin on tyttö-rukka mennyttä kalua; hän on pikkuisiin päin, lapsi jo hänen kohdussaan rehentelee; se on teidän.

ARMADO. Halpautatko minua valtojen edessä? Varo kuolemaasi!

KALLO. Silloin Hector tulee piiskattavaksi Jaquenettan tähden, jolle elävän hengen antoi, ja hirtettäväksi Pompejuksen tähden, jolta elävän hengen otti.

DUMAINE. Verraton Pompejus!

BOYET. Mainio Pompejus!

BIRON. Suurempi kuin suuri, suuri, suuri, suuri Pompejus! Pompejus jättiläinen!

DUMAINE. Hector vapisee.

BIRON. Pompejus on sydäntynyt. — Lisää raivottaria, lisää raivottaria! Usutelkaa heitä, usutelkaa!

DUMAINE. Hector varmaan vaatii häntä taisteluun.

BIRON. Sen hän tekee, jos hänessä on senkään vertaa miehen verta, kuin mitä kirppu tarvitsee iltaruukseen.

ARMADO. Kautta pohjan kaaren, vaadin sinua taisteluun!

KALLO. Minä en taistele kaarilla niinkuin pohjan pojat; minä tahdon hakata päälle ja oikein miekalla. — Olkaa hyvä, antakaa tänne minun aseeni.

DUMAINE. Tilaa raivostuneille sankareille!

KALLO. Minä tahdon tapella paitasillani.

DUMAINE. Urhoollinen Pompejus!

TIISA. Hyvä herra, täytyy vähän höllittää. Nähkääs, Pompejus jo riisuutuu taistelua varten. Mitä aattelette? Menetätte hyvän maineenne.

ARMADO. Jalot herrat ja sotasankarit, suokaa anteeksi: minä en taistele paitasillani.

DUMAINE. Te ette voi evätä; Pompejus on teidät haastanut.

ARMADO. Rakkaat sydänmuruset, minä sekä voin että tahdon.

BIRON. Ja mikä teillä syynä?

ARMADO. Peittämätön totuus on, että minulla ei ole paitaa. Käyn villassa ja teen katumusta.

BOYET. Aivan oikein, se hänelle Roomassa määrättiin palttinan puutteessa, ja siitä asti, sen vannon, ei hän ole muuta liinavaatetta pitänyt kuin Jaquenettan kyökkipyhettä, ja sitä hän kantaa lähinnä sydäntään lemmenmerkkinä.

(Monsieur Mercade ja lähettiläs tulevat.)

MERCADE.
Terveeksi, armo!

PRINSESSA.
Tervetullut, Mercade,
Jos kohta ilomme sa keskeytätkin.

MERCADE.
Mua surettaa, mut kieltän' uutiseni
Raskaana painaa. — Isä, kuningas, —

PRINSESSA.
On kuollut?

MERCADE.
Niin, se on nyt sanottu.

BIRON.
Pois, sankarit! Käy pilveen näyttämö.

ARMADO. Minä, omasta puolestani, hengitän keveätä hengitystä. Olen älyn hienon reiän kautta nähnyt loukkauksen päivänvalon, ja aion hankkia itselleni oikeutta soturin tavalla.

(Sankarit poistuvat.)

KUNINGAS.
Mitenkä voitte, majesteetti?

PRINSESSA.
Boyet, käy toimeen; illalla on lähtö.

KUNINGAS.
Ei, prinsessa, ei toki; pyydän: jääkää.

PRINSESSA.
Käy toimeen, sanon. — Kiitos, jalot herrat,
Kaikesta hyvyydestä! Sydän täynnä
Verestä tuskaa, pyydän: anteeks suokaa
Ja unhottakaa viisaan jaloudella
Pilamme rohkea ja vallaton.
Jos liian röyhkeää on teidän kanssa
Puhetta vaihdettu, niin höylyytenne
On siihen syynä. Hyväst', arvon herrat!
Ei raskaan mielen ole kieli liukas.
Siis anteeks, vähille jos kiitoksille
Jää suuren pyynnön aulis täyttämys.

KUNINGAS.
Niin, viime tingass' aika vihdoin viepi
Kaikk' aikeet kiireelliseen päätökseen,
Ja eronhetki usein ratkaisee
Mit' ei saa pitkät keskustelut aikaan.
Ja vaikka lapsen murheellinen otsa
Hellältä lemmen hymyilyltä epää
Sen halajamaa pyhää pyyntöä,
Niin sentään — kun on lempi vauhdissa —
Sit' älkööt surun pilvet määräntiestä
Pois syöskö. Kuolleit' ystäviä surra
Niin terveellist' ei ole, hyödyllistä,
Kuin uusist' ystävistä iloita.

PRINSESSA.
En ymmärrä; mun murhe tylsyttää.

BIRON.
Vakava, suora sana murheen korvaan
Paraiten pystyy. Tuosta viittauksesta
Kuninkaan ymmärrätte. Teidän tähden
Petimme valamme ja aikaa turhaan

Vain kulutimme. Kauneutenne, naiset,
Rumensi meidät pahoin, muuttain mielen
Omien aikeittemme vastakohtaks
Ja tehden meidät naurunalaisiksi.
Näet, lempi tavaton on tavoiltaan,
Kuin lapsi huima, juonikas ja nirso,
Silmästä sinnyt ja, kuin silmä, täynnä
Kummia kuvia ja muotoja,
Muutellen mieltä, niinkuin silmä pyörii
Ja joka luonnilt' esineitä vaihtaa.
Jos vallattoman lemmen kirjopuku
Ei teidän taivaisissa silmissänne
Sovellu valaamme ja arvoomme,
Niin samat silmät taivaiset ne meidät
On siihen vikaan vietelleet. Siis, naiset,
Kun teist' on lempemme, niin teistä myöskin
On lemмен hairahdus. Me uskottomat
Olimme itsellemme, tullaksemme
Ikiuskollisiks niille, jotka syynä
On kumpaiseenkin, — teille, kaunokaiset.
Näin vilppi tää, jok' itsessään on synti,
Itsestään puhdistuu ja hyveeks sääntyy.

PRINSESSA.

Me saimme lempihartaat kirjeenne
Ja lahjannekin, lemмен airuene.
Naisneuvostomme päätti niiden olleen
Vain mielistelyä ja hauskaa pilaa,
Vanua tyhjän ajan täytteeksi.
Sen vakaampi ei meidän nähdäksemme
Asia ollut; siksi lempenne
Sai vertaisensa kohtelunkin: pilan.

DUMAINE.

Enempää oli kirjeemme kuin pilaa.

LONGAVILLE.

Ja katseemme.

ROSALIINA.

Niit' emme muuksi luulleet.

KUNINGAS.

Nyt, tunnin viime tuokiossa, suokaa
Vain lemменlupaus.

PRINSESSA.

Liian lyhyt aika

Näin iänikuisille kaupuille!
Ei, prinssi, pattovala teitä painaa
Ja syyssä suuress' olette; siis kuulkaa!
Jos rakkauteni — johon syyt' ei lie —
Te voittaa tahdotte, niin tehkää tämä:
En luota valaanne, mut menkää joutuin
Erakkomajaan kolkkoon, syrjäiseen
Ja tämän mailman iloist' erotettuun;
Siell' olkaa, kunnes eläinradan merkit
On kaikki tehneet vuosikiertonsa.
Jos tämä jylhä, yksinäinen elo
Ei muuta kuumen veren tarjousta,
Puuvuode, ohut vaate, vilu, nälkä
Jos loistavaa ei lemменkukkaa taita,
Vaan lempenne jos kestää koitoksen,
Niin tulkaa, kun on vuosi umpeen mennyt,
Mua vaatimaan, mua palkaks vaatimaan;
Ja, kautta immen käden, joka kättäs
Nyt suutelee, sun olen! Siihen asti
Sulkeudun huolineni murhemajaan
Ja surun kyneleitä vuodatan
Isäni rakastetun muistoksi.
Jos epää tuon, niin kädest' erkanemme;
Ei yhteen sovi meidän sydämmemme.

KUNINGAS.

Jos epään sen, tai vielä enempää,

Näin mieltä rauhaan tuuditellakseni,
Niin äkkisurma saa mun yllättää.
Iäti povessas on sydämmeni.

DUMAINE.
Mut mitä mulle, armas? Eukko, vai?

KATARIINA.
Lujuutta, terveyttä ja karvasuuta,
Ja näitä kolmin kerroin, eikä muuta!

DUMAINE.
Sanoa saanko: kiitos, rakas eukko?

KATARIINA.
Ei, herrani; en vuoteen enkä päivään
Ma katso silonaamaan poikaräivään.
Kun prinssi palaa, tekin palatkaatte,
Jos silloin riittää, lemme' osaa saatte.

DUMAINE.
Ja siihen asti sydän sinuun palaa.

KATARIINA.
Vait, ettei taaskin tule pattovalaa!

LONGAVILLE.
Maria, puhu!

MARIA.
Kun näen vuoden pään,
Niin huolihunnun vaihdan ystävään.

LONGAVILLE.
Odotan, vaikk' on pitkä vuoden kulku.

MARIA.
Se teille sopiikin, te pitkä julku.

BIRON.
Miettiikö neiti? Katso minuun, armas,
Silmääni katso, sielun ikkunaan,
Siell' ane nöyrä vastaustas vartoo.
Työ määrää, millä voitän lempesi.

ROSALIINA.
Teist' usein kuulin, lord Biron, jo ennen
Kuin teidät näin; ja mailman laaja kieli
Julistaa ties, ett' ivaa olette
Ja pistosanaa, herjamieltä täynnä,
Mill' ahdistatte kaikensäätöisiä,
Jotk' ilveilynne joutuu saaliiksi.
Maruna tuo jott' aivoistanne lähtis,
Ja voittaaksenne mun, jos niin on mieli, —
Ja muulla tavoin ette mua saa —
Vuos umpeen tulee teidän joka päivä
Sanattomia sairait' oppia
Ja voihkivia puhuttaa, ja koittaa
Älynne koko terävyydellä
Pakottaa nauramaan nuo raihnaat raukat.

BIRON.
Pakottaa kuolevaista hurjaan nauruun!
Ei, se on mahdotonta, sit' en voi;
Ei kuolon kamppailussa leikki auta.

ROSALIINA.
Mut näin se nolataan se irvihammas,
Jok' elää siitä kurjast' ihailusta,
Mill' älhän nauru narrin palkitsee.
Ei pilan luontevuus sen kielell' ole,
Ken pilan lausuu, vaan sen korvassa,
Ken pilan kuulee. Siis, jos sairas korva,
Jonk' oma huumannut on tuskan huuto,
Ivaasi tyhjää kuuntelee, niin jatka,

Ja minä vikoinesi otan sun;
Mut jos ei kuuntele, niin sävyys muuta;
Ja virheestä kun pääset näin, on mulla
Sydämmen ilo parannuksestasi.

BIRON.
Vuoskausi siis! No, tulkoon mitä vaan!
Vuos hospitaalissakin suottaillaan.

PRINSESSA (kuninkaalle).
Nyt, hyvä prinssi, sanon jäähyväiset.

KUNINGAS.
Jos suotte, tielle teitä johdatamme.

BIRON.
Ei vanhaan malliin pääty kosintamme:
Ei Jukka Jaanaa saa. Naisvehkeilyt
Oli leikistämme tehdä ilveilyt.

KUNINGAS.
Mut vuoden päästä tämä päättyy vainen.

BIRON.
Se näytelmän on ajaks pitkänlainen.

(Armado tulee.)

ARMADO. Suloinen majesteetti, suvaitkaa, —

PRINSESSA. Tuo eikö ole Hector?

DUMAINE. Arvoisa Troijan sankari.

ARMADO. Tahdon suudella sinun kuninkaallista sormeasi ja sanoa hyvästi. Olen tehnyt lupauksen: olen luvannut Jaquenettalle hänen armaan lempensä tähden käydä kolme vuotta auran kurjessa. Mutta, kunnioitettavin suuruus, suvaitsetteko kuulla kahdenpuhelua, jonka kaksi oppinutta miestä on yhteensovittanut huuhkan ja käen kunniaksi. Se oli aiottu näytäntömme päättäjäisiksi.

KUNINGAS. Kutsukaa ne joutuin; tahdomme kuulla.

ARMADO. Hoilaa! Hoi, tänne!

(Holofernes, Nathanael, Tiisa, Kallo y.m. tulevat.)

Tämä puoli on *Hiems*, talvi, tämä *Ver*, kevät; toista edustaa huuhka, toista käki. *Ver*, alota!

Laulu.

Kevät.

Kun sinivuokot, orvokit
Ja käenkengät kellakkaat
Ja valkoliljat, valvatit
Sulollaan kirjaa nurmimaat,
Niin puusta käen laulu soi
Ja miestä nainutt' ilkamoi:
Kukkuu!
Kukkuu, kukkuu! Se kukahdus
On naiseen miehen kauhistus.

Kun leivo aamun julistaa
Ja paimen luikkuuns' ääntelee
Ja naakat, kyyhkyt kuhertaa
Ja paitaans' immyt valkaisee,
Niin puusta käen laulu soi
Ja miestä nainutt' ilkamoi:
Kukkuu!
Kukkuu, kukkuu! Se kukahdus
On naiseen miehen kauhistus.

Talvi.

Kun räystähistä riippuu jäät
Ja Tommi takkaan puita tuo
Ja Antin konttuu sormenpäät
Ja halla maitoon härmän luo
Ja veri hyytyy, routii maa,
Niin yössä huuhka huhuaa:

Huhuu!
Hu'it, huhuu! On somaa tää,
Kun Riika rokkaa hämmentää.

Kun myrsky nurkiss' ääneen soi
Ja pastor' yskään typertyy
Ja Maijan nokka punervoi
Ja varpu hankeen hykertyy
Ja olutkeitto huuruaa,
Niin yössä huuhka huhuaa:
Huhuu!
Hu'it, huhuu! On somaa tää,
Kun Riika rokkaa hämmentää.

ARMADO. Mercuriuksen sanat tuntuvat karkeilta Apollon laulun jäljestä. Te tuonne, me tänne!
(Menevät.)

SELITYKSIÄ.

- [1] *Sen osaa tanssija-hevonenkin sanoa.* Sh:n aikana herätti Lontoossa suurta huomiota erään skotlantilaisen Marocco-niminen hevonen, joka osasi tanssia, lukua laskea, korttia lyödä y.m.
- [2] *Balladia kuninkaasta ja kerjuutyöstä.* Tarkoittaa vanhaa englantilaista balladia afrikkalaisesta kuninkaasta Cophetuasta, joka nai kerjäläistytön, Penelophonin. Samaan balladiin viitataan 42 siv.
- [3] *Kädet taskussa niinkuin miehellä vanhassa kuvassa.* Luullaan Sh:n tässä antavan letkauksen taitamattomille maalareille, jotka eivät kyenneet alastomia ruumiinosia maalaamaan.
- [4] *Jo keppihepo unhottui.* Kts. Hamlet, 72 siv. muist.
- [5] *L'envoy,* ranskalaisesta runoudesta lainattu taidesana.
- [6] *Sievä juutalainen.* "Juutalainen" oli koomillinen hyväilyksana Sh:n aikana.
- [7] *Kerjäläistytön Zenelophonin.* Viittaus Sel. 2 balladiin.
- [8] *Monarcho.* Viittaa sen ajan turhamaisiin kerskureihin, jotka mielellään matkivat italialaisia ja kuvittelivat olevansa koko maailman herroja, josta saivatkin pilkkanimen "monarcho".
- [9] *Ginevra* oli kuningas Arthurin puoliso.
- [10] *Tikanpojan näköinen.* Vert. sananlaskua: "kirki se tikanpoikaa puuhun vetää."
- [11] *Mantuanus.* Latinainen runoilija 15:llä vuosisadalla, *Baptista Spagnolus*, joka syntymäkaupungistaan Mantuasta sai tämän liikanimen. Hänen eklogejaan luettiin kouluissa, ja ensimmäinen alkoi sanoilla: *Fauste, precor* etc.
- [12] *Ut, re, sol, la, mi, fa.* Holofernes, kun ensin on näyttänyt latinan- ja italiankielen taitoaan, osoittaa nyt laulutaitoaankin laulamalla sävelasteikon.
- [13] *Paperi rinnoilla kuin valapatto.* Syyllisiksi todistetut valapatot saivat rangaistukseksi kantaa rinnassaan paperilevyä, johon oli kirjoitettu heidän rikoksensa.
- [14] *Yhdeksän sankaria.* Tämänimistä näytelmää, jossa oli kolme kristittyä, kolme juutalaista ja kolme pakanallista sankaria, oli tapana esittää yhteiselle kansalle joulunpyhinä ja muina juhlina.
- [15] *Soma kuin kaavakirjan iso B.* Alkukirjaimet olivat tavallisesti punaisia, niin A:kin, mutta B oli musta. Letkaus Rosaliinalle hänen tumman hipiänsä tähden.
- [16] *Tai mull' ett' aina kaksi kättä oisi,* s.o. etten koskaan antaisi toista kättäni miehelle.
- [17] *Saint Denis* oli Ranskan suojeluspyhä.
- [18] *Ryssän puku kaikill' yllä.* Henrik VIII:n aikaan oli tullut muodiksi naamiaisissa pukeutua ryssiksi. Venäjä oli silloin vielä jotakin uutta englantilaisille.
- [19] *Ei kaunorikkaammat kuin rikas tafti.* Viittaa naisten naamareihin, jotka olivat tahtisilkkiä.
- [20] *"Taivaat, armahtakaa."* Nämä sanat kirjoitettiin niiden talojen ovelle, joissa oli ruttosairaita. Mustat täplät ihossa olivat paranemattomuuden merkkejä, ja niitä sanottiin "Herran merkeiksi". Tätä nimitystä käytetään tässä kaksimielisesti niistä lahjoista, joita prinsessa oli kuninkaalta saanut.
- [21] *Se tarvella kuin mikä joulupila.* Joulun ja loppiaisen välisenä aikana pidettiin kaikenlaisia huvituksia ja näytelmiä, jolloin joskus sattui, että katselijat ja muut iloiset veitikat sekaantuivat näyttelyyn ja näin saivat häiriötä aikaan.
- [22] *Polvella on leopardin pää.* Pompejuksen asepuvun polvivaruksena oli metallista taottu leopardin pää.
- [23] *Teidät raapitaan pois vanhoista seinäverhoista.* Näissä oli kuvattuna niiden yhdeksän sankarin joukossa myöskin Aleksanteri suuri, jonka vaakunakilpenä oli: punaisella pohjalla kultainen leijona tuolilla istumassa, hopeainen sotatappara käpälissä.
- [24] *Trojalainen.* Tätä sanaa käytettiin myöskin maankuljeksijan, veijarin nimityksenä.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TURHAA LEMMEN TOUHUA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or

group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.